

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών
—ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837—

**Σχολή Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών
Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης
Κατεύθυνση Διοικητικής Επιστήμης και Δημοσίου
Δίκαιου**

Πτυχιακή Εργασία

**«Τα ανθρώπινα Δικαιώματα στην Ελλάδα την
εποχή του Covid-19»**

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Εμμανουέλα Δούση

Ονοματεπώνυμο: Δημήτρης Καπάι

ΑΜ: 1342201700059

Ακαδημαϊκός έτος 2020-2021

Πίνακας Περιεχομένων

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ: ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ Η ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΗ ΤΟΥΣ.

1.1 Ορισμός Δικαιώματος.....σελ.	5
1.2 Συνταγματική Κατοχύρωση.....σελ.	5
1.2.2 Χαρακτηριστικά Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.....σελ.	6
1.3 ΕΣΔΑ.....σελ.	7
1.4 ΧΘΔ.....σελ.	9

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

2.1 Συνταγματικοί περιορισμοί.....σελ.	11
2.2 Η επι φύλαξη του νόμου.....σελ.	11
2.3 Η αρχή της αναλογικότητας.....σελ.	12

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: Η ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ

3.1 Ορισμός πανδημίας.....σελ.	14
3.2 Μετρά προφύλαξης διασποράς.....σελ.	14
3.2.1 Καθολική Απαγόρευση.....σελ.	15
3.2.2 Εμβολιασμός.....σελ.	16

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ: ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ ΜΕ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

4.1 Η ελευθέρια μετακίνησης.....σελ.	18
4.2 Η ελευθέρια συνάθροισης.....σελ.	20
4.3 Το δικαίωμα στην προστασία της υγείας.....σελ.	22
4.4 Το δικαίωμα της εργασίας.....σελ.	23
4.5 Υποχρεωτικός Εμβολιασμός και Πιστοποιητικό εμβολιασμού.....σελ.	24

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ: ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ ΓΙΑ ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥ COVID-19

- 5.1 ΕΣΔΑ: Απόφαση Le Mailloux κατά Γαλλίας.....σελ. 26
- 5.2 Απόφαση Ολλανδικού δικαστηρίου για την νυχτερινή απαγόρευση.....σελ. 26
- 5.3 Διαταγή βελγικού δικαστηρίου προς κυβέρνηση για την επανεξέταση του lockdown.....σελ. 27
- 5.4 Δικηγορικός σύλλογος Ελλάδας στο ΕΔΔΑ για περιορισμό λειτουργίας δικαστηρίων.....σελ. 27

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ο σημερινός όρος ανθρώπινα δικαιώματα που τόσο χρησιμοποιούμε στην καθημερινότητα μας, είναι ένας όρος ο οποίος είναι αποτέλεσμα μακροχρονίων πολιτικών, κοινωνικών, ιστορικών και τεχνολογικών εξελίξεων. Είναι ένας όρος ή μάλλον καλύτερα μια κατάσταση η οποία συνεχώς εξελίσσεται μαζί με τον άνθρωπο. Όσο ο άνθρωπος ερευνά και ανακαλύπτει νέα πράγματα, τόσο και ο ίδιος ο όρος αναπτύσσεται. Από παράδειγμα είναι τόσο το διεθνές δίκαιο του εναέριου χώρου- διαστήματος όπου αν ο άνθρωπος δεν ξεκινούσε να εξερευνά ή να αξιοποιεί τον εναέριο χώρο για την υλοποίηση των συμφερόντων του, δεν θα πρόκυπτε αυτή η κατηγορία δικαίου όσο και το δίκαιο περιβάλλοντος. Με την πάροδο λοιπόν του χρόνου, ο συνταγματικός κατάλογος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων εμπλουτίζεται με νέα δικαιώματα τα οποία αποδυναμώνουν παλαιότερα. Είναι κοινός τόπος πως η κατοχύρωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αποτελεί απόρροια των διεκδικήσεων από πλευράς κοινωνικών ομάδων¹. Σταθμός της κατοχύρωσης αποτελεί η Γαλλική επανάσταση του 1789. Μαζί με την Γαλλική διακήρυξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων του 1789, σημαντικό ρόλο έπαιξαν και οι επαναστατικές ιδέες, οι εργατικές κινητοποιήσεις και το ισχυρό σύνταγμα της Βαϊμάρης του 1919. Η ανθρωποκεντρική αυτή μορφή στα μεταπολεμικά συντάγματα επισφραγίστηκε με τις οδυνηρές εμπειρίες του Β παγκοσμίου πολέμου καθώς και με το μελανό σημείο της ανθρώπινης ιστορίας, τις ναζιστικές πρακτικές οι οποίες ανήγαγαν πολλές αρχές στα συντάγματα αλλά και στα κείμενα προστασίας όπως παραδείγματος χάριν η ανθρώπινη αξία ως καταστατική αρχή.

Είναι άξιο να σημειωθεί πως ο σκοπός, το πεδίο εφαρμογής και οι δυνητικές προκλήσεις που συναντούν τα ανθρώπινα δικαιώματα δεν αποτελούν διαχρονικά μεγέθη. Έτσι, δεν μπορεί να αμφισβητηθεί πως η κανονιστική εμβέλεια των ανθρωπίνων δικαιωμάτων διαφοροποιείται από την μεταβολή κοινωνικών αντιλήψεων. Εδώ λοιπόν έγκειται και ο προβληματισμός της παρούσας πτυχιακής. Πως δηλαδή οι νέες συνθήκες που έχουν δημιουργηθεί παγκοσμίως λόγω της πανδημίας που κυριεύει το ανθρώπινο είδος τον τελευταίο χρόνο, έχει επηρεάσει το κανονιστικό πλαίσιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Τα συντάγματα από μόνα τους όπως και διεθνή και ευρωπαϊκά κείμενα π.χ. ΕΣΔΑ έχουν προβλέψει για τυχόν περιορισμούς που μπορούν να δεχθούν τα ανθρώπινα δικαιώματα. Είναι λοιπόν τα μέτρα που έχουν ληφθεί για την αντιμετώπιση της πανδημίας σύμφωνα με τους περιορισμούς αυτούς? Δεν τίθεται ζήτημα πως η κατάσταση της πανδημίας πρόκειται για μια αρκετά περιπλοκή περίπτωση ως προς την αντιμετώπιση της. Είναι ένα ζήτημα το οποίο πρέπει να λάβει υπόψιν ένα ευρύ φάσμα τομέων της καθημερινότητας όπως είναι ο κοινωνικός, ο οικονομικός, ο υγειονομικός καθώς και ο νομικός.

Όπως και να έχει, κατευθυντήρια αρχή για την ερμηνεία και εφαρμογή του δικαίου πρέπει να παραμένει η σκέψη ότι όσο και αν το δίκαιο οφείλει να λαμβάνει υπόψιν της κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες προκειμένου να μην καταλήξει σε ένα απλό κείμενο χωρίς εφαρμογή στον κόσμο των νομικών ιδεών², άλλο τόσο τα θεμελιώδη δικαιώματα θεσπίστηκαν για την προστασία της ανθρώπινης προσωπικότητας παρά τα όποια πρόσκαιρα κελεύσματα των καιρών.

¹ Α. Ι. Σβώλος/Γ.Κ. Βλάχος, Το Σύνταγμα της Ελλάδος Μέρος Ι, Τόμος Α', 1954

² Σ. Βλαχόπουλος, Η δυναμική ερμηνεία του Συντάγματος. Η προσαρμογή του συνταγματικού κειμένου στις μεταβαλλόμενες συνθήκες, εκδ. Ευρασία, 2014

1.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ

Είναι σημαντικό προτού εξεταστεί το ζήτημα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην εποχή της πανδημίας, να καταστεί σαφές τι ορίζεται ως ανθρώπινο δικαίωμα, ποιες είναι οι διακρίσεις τους και ποιες άλλες έννοιες χρησιμοποιούνται ως αντικατάσταση του όρου έτσι ώστε να μην προκύπτουν ασάφειες και παρερμηνείες.

Η έννοια του δικαιώματος είναι ιστορικά μεταγενέστερη από την έννοια του καθήκοντος και των καθηκόντων ενός υπηκόου μιας χώρας προς την κοινωνία και το κράτος στο οποίο βρίσκονται. Η σχέση μεταξύ δικαιώματος και καθήκοντος είναι λογική αν απλά αναλογιστούμε πως το δικαίωμα του Χ δημιουργεί το καθήκον στον Ψ να το σεβαστεί. Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι δικαιώματα που έχουν όλοι οι άνθρωποι ανεξαιρέτως από την ιδιά τους την ιδιότητα -ότι δηλαδή είναι άνθρωποι- και προαπαιτούν την ύπαρξη του ανθρώπου μέσα σε μια οργανωμένη κοινότητα δηλαδή την ανθρωπότητα. Τα δικαιώματα αυτά είναι θεμελιώδη, απαραβίαστα, απόλυτα, οικουμενικά και αδιαίρετα και αλληλένδετα.

Εκτός λοιπόν από τον όρο «ανθρωπινά δικαιώματα» συναντώνται και άλλες νομικές ορολογίες παρόμοιες με αυτήν. Αυτές είναι: 1) θεμελιώδη δικαιώματα, 2) ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα, 3) συνταγματικά δικαιώματα και 4) ανθρωπίνες ελευθερίες. Η εννοιολογική αυτή διαφορά δεν έχει μεγάλη σημασία ωστόσο αν είναι αντιληπτό σε τι αναφερόμαστε.

Εκτός από της διαφορετικές εννοιολογικές προσεγγίσεις του όρου, τα δικαιώματα διακρίνονται σε 3 κατηγορίες:

A) Ατομικά δικαιώματα: ως ατομικά δικαιώματα ορίζουμε τις αξιώσεις που έχουν οι άνθρωποι έναντι του κράτους για αποχή από παρεμβάσεις στην συνταγματικά κατοχυρωμένη σφαίρα ιδιωτικής ζωής.(status negativus)³

B) Κοινωνικά δικαιώματα: ως κοινωνικά δικαιώματα θα μπορούσαμε να ορίσουμε πως είναι το άκρως αντίθετο από τα ατομικά. Δηλαδή, τις αξιώσεις που έχουν οι πολίτες από το κράτος για παρέμβαση μέσω παροχής αγαθών, υπηρεσιών ή γενικότερα ό,τι έχει θετικές ενέργειες για τον πολίτη. (status positivus)⁴

Γ) Πολιτικά δικαιώματα: τα πολιτικά δικαιώματα παρέχουν την δυνατότητα στον πολίτη για ενεργό συμμετοχή στην δημιουργία πολιτειακής βούλησης καθώς δημιουργεί και το καθήκον της πολιτείας να δέχεται την παρέμβαση των πολιτών στις πιο καίριες λειτουργίες του. (status activus)⁵

Όπως αναφέρθηκε και εισαγωγικά, τα ανθρώπινα δικαιώματα εξελίσσονται μαζί με τον άνθρωπο. Δεν εμφανίστηκαν ξαφνικά όλα μαζί αλλά υπήρξε σταδιακή ανάκτηση και συνταγματική κατοχύρωση. Για αυτόν τον λόγο τα χωρίζουμε σε 3 γενιές⁶.

³ ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ Α., Τα αμυντικά δικαιώματα του ανθρώπου και η μεταβολή της έννομης τάξης, Εκδ. Σάκκουλα, 1981

⁴ . ΜΑΥΡΙΑΣ Κ., Συνταγματικό Δίκαιο, Εκδ. Σάκκουλα, 2004

⁵ ΤΣΑΤΣΟΣ Δ., Συνταγματικό Δίκαιο, Τόμος Γ', Εκδ. Σάκκουλα, 1987

⁶ **Πρώτη Γενιά:** Τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα που έχουν στόχο την προστασία του ανθρώπου από το φόβο και αντικείμενο τον περιορισμό της εξουσίας των ισχυρών και του κράτους. **Δεύτερη Γενιά:** Τα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα που έχουν στόχο την προστασία του ανθρώπου από τη στέρηση και αντικείμενο την επιβολή αντίστοιχων θετικών υποχρεώσεων των ισχυρών και του κράτους απέναντι στους πολίτες. **Τρίτη Γενιά:** Τα

1.1.2 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

1)Οικουμενικά: Η οικουμενικότητα των δικαιωμάτων είναι ότι προαναφέρθηκε. Τα δικαιώματα δεν επηρεάζονται από καταστάσεις που χαρακτηρίζουν τους ανθρώπους(θρησκεία, φύλο, εθνικότητα κλπ.)

2)Απαράγραπτα: κάθε άνθρωπος είναι προικισμένος από την φύση του ή από τον θεό(θεϊκό δίκαιο) με ορισμένα φυσικά δικαιώματα. Αρά τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι φυσικά και ανεξάρτητα από την κοινωνία

3)Αδιαίρετα και αλληλένδετα: Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι στενά συνυφασμένα μεταξύ τους με τρόπο τέτοιο ώστε αν παραβιαστεί ένα δικαίωμα παραβιάζεται ταυτόχρονα και άλλο. Η ιδέα ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι αδιαίρετα θεμελιώνεται στην έννοια του ανθρώπου ως ηθικής οντότητας που δεν μπορεί να νοηθεί παρά ως ΜΙΑ και ΕΝΙΑΙΑ. Με άλλα λόγια, η ηθική αξία του ανθρώπου δεν μπορεί να «κομματιαστεί» κατά τρόπο που να του αφαιρεθούν κάποιες «πτυχές» της. Τα ανθρώπινα δικαιώματα δηλώνουν συνεπώς την ιδέα μιας συστηματικής ενότητας ή ενός συστήματος με επίκεντρο την ηθική υπόσταση του ανθρώπου. Στην ίδια λογική, ο Καντ αναφέρθηκε σε μια αντίληψη του ανθρώπου ως ηθικού προσώπου, η οποία αποτελεί την κοινή ηθική βάση όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

4)Δικαίωμα ενός υποχρέωση άλλου: Τα ανθρώπινα δικαιώματα, εκτός από τις απολαβές που έχει το άτομο από αυτά, εμπεριέχει και υποχρεώσεις. Ενώ δικαιούμαστε την απόλαυση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, πρέπει να σεβόμαστε και τα δικαιώματα των άλλων.

1.2 ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΗ

Η συνταγματική κατοχύρωση στον ελληνικό χώρο, φαίνεται να είναι κάτι που επιδιώχθηκε απ' όλα τα συντάγματα ήδη από τα επαναστατικά χρόνια. Τα συντάγματα της Επιδάουρου, του Άστρους και της Τροιζήνας τα οποία αποτελούν την αρχή της συνταγματικής κατοχύρωσης των δικαιωμάτων, μας επιβεβαιώνουν την επίδραση που είχαν πάνω σε αυτά οι γαλλικές ιδέες που εκφράστηκαν από την Διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου και του πολίτη το 1789⁷. Από το 1844 και έπειτα, οι κατάλογοι των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αρχίζουν να παίρνουν την μορφή η οποία μοιάζει αρκετά με την σημερινή μορφή.

Α) Συνταγμα 1864: Καθιερώνονται για πρώτη φορά τα ατομικά δικαιώματα συλλογικής δράσης όπως είναι το δικαίωμα του συνερχεσθαι (αρ.10) και του συνεταιριζεσθαι (αρ.11). Οι προσθήκες

δικαιώματα στο ανθρωπινό περιβάλλον, τα δικαιώματα που προκύπτουν από την παγκοσμιοποίηση, την τεχνολογική εξέλιξη, τη βιοϊατρική, τους νέους θεσμούς.

⁷ Α. Μάνεση, 1789 και 1821: Σε αναζήτηση της ελευθερίας σε: η Γαλλική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του ανθρώπου και του πολίτη, 1991

αυτές τονώνουν τον δημοκρατικό χαρακτήρα του τότε πολιτεύματος αφού όπως γίνεται κατανοητό διευκολύνονται οι ατομικές/συλλογικές διεκδικήσεις.

Β) Σύνταγμα 1911: Το σύνταγμα του 1911 δεν προσθέτει κάποιο νέο δικαίωμα. Αντιθέτως, θα μπορούσαμε να πούμε αναδρομικά πως εισάγεται ένα είδος περιορισμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η δημόσια ωφέλεια. Αν και τότε εισήχθη ως λόγος υπέρ της απαλλοτρίωσης των μεγάλων κτημάτων, πλέον αποτελεί έναν αποδεκτό λόγο ώστε να περιοριστεί ένα δικαίωμα.

Γ) Σύνταγμα 1927: Το πρώτο μετα βασιλικό σύνταγμα άνοιξε τον δρόμο για δικαιώματα πιο κοινωνικά. Θεσπίστηκε τόσο το δικαίωμα της προστασίας της εργασίας(αρ 22) και του γάμου και των πολυμελών οικογενειών (αρ.24). Γίνεται λοιπόν η εισαγωγή στα δικαιώματα δεύτερης γενιάς.

Δ) Σύνταγμα 1952: Ο εμφύλιος πόλεμος της Ελλάδας εκτός από τις πασιφανείς επιπτώσεις που είχε τόσο στην οικονομία όσο και στην κοινωνία γενικότερα, επηρέασε και το σύνταγμα της χώρας. Το σύνταγμα του 1952 χαρακτηρίζεται από οπισθοδρόμηση όχι μόνο σχετικά με την μη πρόβλεψη για τα κοινωνικά δικαιώματα του 1927 αλλά υπήρξε και καταστολή πολλών ατομικών συλλογικών δικαιωμάτων.

Ε) Σύνταγμα 1975: Είναι φανερό πως το σύνταγμα αυτό σε συνδυασμό με την εγκαινίαση της προεδρευόμενης κοινοβουλευτικής δημοκρατίας στην Ελλάδα αποτελεί το πιο πλήρες από άποψη ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων. Το πιο σημαντικό στο σύνταγμα αυτό είναι η προσθήκη στα κλασσικά ατομικά δικαιώματα των διατάξεων των άρθρων 5 παρ.1 και 2, το αρ.23 παρ 1 και μια ακόμη πλειάδα τέτοιων.

ΣΤ) Σύνταγμα 2001: Η αναθεώρηση του 2001 συνέβαλε κυρίως στην κατοχύρωση των θεμελιωδών διατάξεων μέσω της πρόβλεψης Ανεξάρτητων Διοικητικών Αρχών. Παραδείγματα τέτοιων είναι ο Συνήγορος του Πολίτη, Η Ανεξάρτητη αρχή προστασίας προσωπικών δεδομένων και το Ε.Σ.Π..

Ζ) Σύνταγμα 2008: Αποτελεί την πιο κοντινή σε εμάς χρονικά, συνταγματική αναθεώρηση. Δεν εμπεριέχει κάτι καινοτόμο σε σχέση με την αναθεώρηση του 2001. Η μεγαλύτερη αλλαγή που καταγράφηκε ήταν το status του βουλευτή με την κατάργηση του απόλυτου επαγγελματικού ασυμβίβαστου με την ιδιότητα του βουλευτή

1.3 ΕΣΔΑ

Μετα το τέλος του Β Παγκοσμίου πολέμου, τέθηκε η ανάγκη για την διασφάλιση της ειρήνης και της οικονομικής ευμάρειας των κρατών. Οι κακουχίες που είχαν προηγηθεί έκαναν επιτακτική την ανάγκη για τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της δικαιοσύνης καθώς και την ύπαρξη ζ ανάμεσα στα κράτη της ευρωπαϊκής ένωσης. Έτσι, στις 4 Νοεμβρίου του 1950, υπογράφηκε στην Ρώμη από το συμβούλιο της Ευρώπης, η ευρωπαϊκή σύμβαση για τα δικαιώματα του ανθρώπου(ΕΣΔΑ) η οποία τέθηκε σε ισχύ στις 3 Σεπτεμβρίου του 1953. Η ΕΣΔΑ κατοχυρώνει ένα μεγάλο αριθμό ατομικών δικαιωμάτων κυρίως πρώτης και δεύτερης γενιάς που συνδέονται στενά με την προστασία της ιδιωτικής σφαίρας από παρεμβάσεις της δημοσίας εξουσίας. Η ΕΣΔΑ

παραμένει η μόνη διεθνής συμφωνία για τα ανθρώπινα δικαιώματα που παρέχει αυτό τον υψηλό βαθμό προστασίας του ατόμου. Η Σύμβαση περιλαμβάνει αρκετά πρωτόκολλα. Η αποδοχή των πρωτοκόλλων ποικίλλει για κάθε κράτος μέλος, αν και είναι κατανοητό ότι τα κράτη μέλη θα πρέπει να συμμετέχουν σε όσο το δυνατόν περισσότερα πρωτόκολλα. Βάσει της Σύμβασης ιδρύθηκε το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Είναι αδιαμφισβήτητο ότι η εφαρμογή των δικαιωμάτων δεν προκύπτει ως αυτόματο προϊόν της εγκυρότητας των κανόνων που τα θεσμοθετούν και ότι στην πράξη εμφανίζεται το φαινόμενο το οποίο στην δημόσια πολιτική περιγράφεται ως χάσμα υλοποίησης. Συνεπώς τα ανθρώπινα δικαιώματα ανεξαιρέτως την θεσμική τους προστασία, βρίσκονται πάντα σε μια κατάσταση διεκδίκησης⁸.

Η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Ελλάδα ενισχύθηκε με την υπογραφή της ΕΣΔΑ. Η ιδιομορφία την περίπτωση της Ελλάδας είναι πως η σύμβαση κυρώθηκε 2 φορές. Η πρώτη ήταν το 1953 με το ν.δ. 2329/1953 και η δεύτερη φορά ήταν μετρά την καταγγελία της κύρωσης από το δικτατορικό καθεστώς το 1969 με το ν.δ. 53/1974. Στο εσωτερικό της ελληνικής έννομης τάξης, οι διεθνείς συμβάσεις έχουν από την κύρωση τους και την θέση τους σε ισχύ τυπική δύναμη υπέρτερη κάθε άλλης αντίθετης διάταξης του νομού⁹. Στο ίδιο καθεστώς περιλαμβάνονται και οι διεθνείς συμβάσεις ανεξάρτητα αν κυρώθηκαν πριν ή μετρά την θέσπιση του συντάγματος 1975.

Όλα αυτά έχουν μεγάλη σημασία ιδίως όταν προκύπτει παράβαση της συμβάσης. Έτσι, όταν μια σύμβαση όπως η ΕΣΔΑ διαθέτει ιδιαίτερο διεθνή δικαιοδοτικό μηχανισμό και επιτρέπεται η ατομική προσφυγή¹⁰ τότε, στην συγκεκριμένη περίπτωση το ΕΔΔΑ, πρέπει να διαπιστώσει παράβαση της συμβάσης και να επιβάλλει κυρώσεις στο κρατος-παραβατη ακόμα και αν η παράβαση αυτή προκαλείται από το ίδιο το σύνταγμα του κράτους.

⁸ Κ ΣΠΑΝΟΥ Η ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ 2005

⁹ Αρ 25 παρ 1 ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

¹⁰ Για την προσφυγή πολίτη στο ΕΔΔΑ πρέπει πρώτα να εξαντλήσει όλα τα εθνικά ένδικα μέσα τα οποία δεν είναι υπερ του και μετά μπορεί να προσφύγει στο ΕΔΔΑ. Η προσφυγή στο ΕΔΔΑ γίνεται κατά της χώρας που βγάζει τις αποφάσεις και όχι κατά άλλου πολίτη.

1.4 ΧΑΡΤΑ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Το Συμβούλιο της Ευρώπης το 1999, έκρινε πως ήταν αρκετά σημαντικό και επωφελές να συγκεντρωθούν όλα τα θεμελιώδη δικαιώματα που ίσχυαν σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης σε έναν χάρτη ο οποίος θα τα έκανε πιο εμφανή στην πλειονότητα των πολιτών της. Τον Δεκέμβριο λοιπόν του 2000 στην Νίκαια ανακηρύχθηκε και επίσημα ο Χάρτης θεμελιωδών διατάξεων από το Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο, το συμβούλιο και την επιτροπή. Λαμβάνοντας υπόψιν την αρχή της επικουρικότητας και τις αρμοδιότητες και της δράσεις της ΕΕ, ο χάρτης επιβεβαιώνει: α) τα δικαιώματα που προκύπτουν από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις και τις διεθνείς υποχρεώσεις των χωρών της ΕΕ, β) τους κοινωνικούς χάρτες που έχουν ψηφιστεί από την ΕΕ και από το συμβούλιο της Ευρώπης, γ) την νομολογία του δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του ΕΔΔΑ, και τέλος δ) την σύμβαση για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών. Αν και ο χάρτης ανακηρύχθηκε το 2000, χρειάστηκαν να περάσουν 9 χρόνια μέχρι την ψήφιση της συνθήκης της Λισαβόνας η οποία προσέθεσε ένα σημαντικό στοιχείο στον χάρτη, την νομική δεσμευτικότητα του. Ο χάρτης, παρέχοντας διαφάνεια και σαφήνεια στα θεμελιώδη δικαιώματα και ελευθερίες, δημιουργεί νομική ασφάλεια στην ΕΕ. Ο Χάρτης θεμελιωδών δικαιωμάτων περιλαμβάνει ένα εισαγωγικό προοίμιο και 54 άρθρα που κατανέμονται σε 7 κεφάλαια:

Κεφάλαιο I: αξιοπρέπεια (ανθρώπινη αξιοπρέπεια, δικαίωμα στη ζωή, δικαίωμα στην ακεραιότητα του προσώπου, απαγόρευση των βασανιστηρίων και των απάνθρωπων εξευτελιστικών ποινών ή μεταχείρισης, απαγόρευση της δουλείας και της καταναγκαστικής εργασίας).

Κεφάλαιο II: ελευθερία (δικαίωμα στην ελευθερία και την ασφάλεια, σεβασμός της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, δικαίωμα γάμου και δικαίωμα ίδρυσης οικογένειας, ελευθερία σκέψης συνείδησης και θρησκείας, ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης, ελευθερία του συνέρχεσθαι και συνεταιρίζεσθαι, ελευθερία των τεχνών και των επιστημών, δικαίωμα εκπαίδευσης, επαγγελματική ελευθερία και δικαίωμα στην εργασία, ελευθερία ίδρυσης επιχείρησης δικαίωμα ιδιοκτησίας, δικαίωμα ασύλου, προστασία σε περίπτωση απομάκρυνσης, επαναπροώθησης και απέλασης).

Κεφάλαιο III: ισότητα (ισότητα έναντι του νόμου, μη διάκριση, πολιτισμική, θρησκευτική και γλωσσική πολυμορφία, ισότητα ανδρών και γυναικών, δικαιώματα του παιδιού, δικαιώματα των ηλικιωμένων, ένταξη των ατόμων με ειδικές ανάγκες).

Κεφάλαιο IV: αλληλεγγύη (δικαίωμα στην πληροφόρηση και στη διαβούλευση με τους εργαζομένους στο πλαίσιο της επιχείρησης, δικαίωμα διαπραγματεύσεων και συλλογικών ενεργειών, δικαίωμα πρόσβασης στις υπηρεσίες ευρέσεως εργασίας, προστασία έναντι αδικαιολόγητης απόλυσης, δίκαιοι και ισότιμοι όροι εργασίας, απαγόρευση της εργασίας των παιδιών και προστασία των εργαζόμενων νέων, οικογενειακή και επαγγελματική ζωή, κοινωνική ασφάλεια και κοινωνική αρωγή, προστασία της υγείας, πρόσβαση σε υπηρεσίες γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος, προστασία του περιβάλλοντος, προστασία των

Κεφάλαιο V: ιθαγένεια (δικαίωμα του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι κατά τις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και τις δημοτικές εκλογές, δικαίωμα χρηστής

διαχείρισης, δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα, Ευρωπαϊός Διαμεσολαβητής, δικαίωμα αναφοράς, ελεύθερη κυκλοφορία και διαμονή, διπλωματική και προξενική προστασία).

Κεφάλαιο VI: δικαιοσύνη (δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου, τεκμήριο αθωότητας και δικαιώματα υπεράσπισης, αρχές νομιμότητας και αναλογικότητας αξιόποινων πράξεων και ποινών, δικαίωμα του προσώπου να μην δικάζεται ή να μην τιμωρείται ποινικά δύο φορές για την ίδια αξιόποινη πράξη).

Κεφάλαιο VII: γενικές διατάξεις.

2.1 ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ

Εκ πρώτης όψεως, θα έλεγε κανείς πως ένας περιορισμός θα μπορούσε να αποτελέσει αντώνυμο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Και αυτό διότι το δικαίωμα από μόνο του χαρίζει μια ελευθερία δράσεως νομικά καλυμμένη στον πολίτη του, άρα το να θεσπίζεται ταυτόχρονα και περιορισμός θα μπορούσε να χαρακτηριστεί οξύμωρο. Ωστόσο, οι περιορισμοί των δικαιωμάτων είναι εξίσου αναγκαίοι όσο και με το ίδιο το δικαίωμα. Με την θέσπιση του δικαιώματος, ταυτόχρονα θεσπίζονται και ειδικοί περιορισμοί που αφορούν το συγκεκριμένο δικαίωμα όμως, υπάρχουν και γενικοί περιορισμοί οι οποίοι ισχύουν ανεξαιρέτως δικαιώματος και αυτό ώστε να μπορούν να επιλύονται διαφορές όταν υπάρχει σύγκρουση διαφορετικών δικαιωμάτων και επιπλέον σχετικοποιείται η προστασία πολλών περισσότερων δικαιωμάτων, κυρίως ατομικών. Ξεκινώντας λοιπόν από τους συνταγματικούς περιορισμούς θα πρέπει να ξεκαθαρίσουμε πως αυτοί προβλέπονται απευθείας από το ίδιο το σύνταγμα ως αναγκαίο συμπλήρωμα της δίκης του ρύθμισης. Προβλέπονται ουσιαστικά 3 περιορισμοί από το σύνταγμα: 1) θεσμοποιημένη αναστολή δικαιωμάτων και 2) η απαγόρευση καταχρηστικής άσκησης δικαιώματος.

1) Θεσμοποιημένη αναστολή δικαιωμάτων: Η αναστολή των δικαιωμάτων προκαλείται συνήθως με την ενεργοποίηση του άρθρου 48¹¹ του Συντάγματος. Το άρθρο 48§1 του Σ. αναστέλλει την ισχύ σειράς ατομικών δικαιωμάτων και δεν αφορά διατάξεις στο σύνολο τους αλλά μόνο σε περίπτωση ανάγκης εξαιτίας της οποίας κηρύχθηκε η κατάσταση πολιορκίας. Έτσι το άρθρο 9 του Σ. (άσυλο κατοικίας) αφορά στις έρευνες σχετικά με την άμυνα και ασφάλεια της χώρας. Η αναστολή της ισχύος των συνταγματικών εγγυήσεων δεν επιφέρει αναστολή ή κατάργηση σχετικών διατάξεων που απορρέουν από διατάξεις της κοινής νομοθεσίας, π.χ. Ο κώδικας ποινικής δικονομίας. Η αναστολή της ισχύος συγκεκριμένων δεν σημαίνει και κατάργηση των προστατευόμενων από αυτές έννομων σχέσεων. Ταυτόχρονα τίθεται σε ισχύ ο νόμος 566/1977 ο οποίος υποκαθιστά τις αστυνομικές αρχές με τις στρατιωτικές και τα πολιτικά δικαστήρια με τα στρατιωτικά.¹²

2) Απαγόρευση καταχρηστικής άσκησης δικαιώματος: Το ισχύον Σ. απαγορεύει την καταχρηστική άσκηση των ατομικών δικαιωμάτων και το κατοχυρώνει με το άρθρο 25§3 του Σ. Το παραπάνω άρθρο συνδέεται με το άρθρο 281 Α.Κ. το οποίο απαγορεύει την άσκηση δικαιώματος αν υπερβαίνει τα όρια που ορίζουν η καλή πίστη ή τα χρηστά ήθη, ή τον κοινωνικό και οικονομικό σκοπό του δικαιώματος. Η έννοια της καταχρήσεως δεν προσδιορίζεται ρητά από το Σ. όπως στο άρθρο 281 του Α.Κ. Εξάλλου τα άρθρα 281 Α.Κ. και 25§3 Σ. έχουν διαφορά ως προς το περιεχόμενο εκτός από την τυπική τους ισχύ. Έτσι το άρθρο 281 Α.Κ. προστατεύει το ασθενέστερο από την εκμετάλλευση του ισχυρότερου ενώ το άρθρο 25§3 του Σ. προστατεύει την κρατική εξουσία έναντι του ασθενέστερου φορέα δικαιώματος¹³

¹¹ Το άρθρο αφορά την κήρυξη κατάστασης πολιορκίας της χώρας. Θεωρείται πως η ενεργοποίηση του άρθρου αυτού αποσκοπεί στην προστασία της συνταγματικής νομιμότητας οπότε και των συνταγματικών δικαιωμάτων σε περιόδους πολιορκίας ή έκτακτης ανάγκης.

¹² Κώστας Χ. Χρυσόγονος, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, Νομική Βιβλιοθήκη

¹³ ΧΡΥΣΟΓΟΝΟΣ Κ., Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα, Αθήνα-Κομοτηνή, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα

2.2 Η ΕΠΙ ΦΥΛΑΞΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ/ ΕΠΙΦΥΛΑΞΗ ΥΠΕΡ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ/ΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ

Εκτός από τους περιορισμούς προερχόμενοι από το ίδιο το σύνταγμα, υπάρχουν και ειδικοί περιορισμοί. Αυτοί διακρίνονται σε άμεσους ειδικούς περιορισμούς οι οποίοι προβλέπονται από την ίδια την διάταξη που θεσπίζει το δικαίωμα αλλά και την επιφύλαξη του νόμου ή σπανιότερα των διοικητικών- δικαστικών αρχών. Συνήθως, όταν υπάρχει επιφύλαξη του νόμου συναντάμε μέσα στην διάταξη φράσεις όπως « νόμος ορίζει» ή «σύμφωνα με τον νομό». Στην περίπτωση λοιπόν αυτή, ο νομοθέτης εξουσιοδοτείται από το ίδιο το σύνταγμα έτσι ώστε να θεσπίσει κάποια όρια στην άσκηση ενός δικαιώματος. Εδώ οφείλουμε να αναφέρουμε πως η επιφύλαξη του νόμου δεν αποτελεί μια εξουσιοδότηση η οποία είναι ανεξέλεγκτη αλλά πολλές φορές περιορίζεται από το ίδιο το σύνταγμα¹⁴. Είναι οι λεγόμενοι περιορισμοί των περιορισμών¹⁵ που λειτουργούν σαν δικλείδες ασφαλείας για την διασφάλιση της ποιότητας όσο και της οργανικότητας των δικαιωμάτων. Επιπλέον, η επιφύλαξη του νόμου διακρίνεται τόσο σε γενική και ειδική αναλόγως με το αν συνοδεύονται από συνταγματικά καθορισμένες προϋποθέσεις μέσω των οποίων καθορίζεται το περιεχόμενο του νόμου αυτού¹⁶. Τέλος, μια σημαντική παρατήρηση σχετιζόμενη με την επι φύλαξη του νόμου είναι πως τα ατομικά δικαιώματα μπορούν να περιορίζονται και με κανονιστικές πράξεις ειδικής νομοθετικής εξουσιοδότησης με βάση το αρ. 43 παρ.2¹⁷. Όσον αφορά την επιφύλαξη υπερ διοικητικών και δικαστικών αρχών, πρόκειται για έναν περιορισμό πολύ σπάνιο. Στις περιπτώσεις που υπάρχει αυτού του είδους επιφύλαξη τότε θα πρέπει να γίνει δεκτό πως εφόσον αφορά απλό εκτελεστικό νόμο καθιερώνεται απλώς ευχέρεια της νομοθετικής εξουσίας για περιορισμό του δικαιώματος¹⁸

2.3 Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΑΝΑΛΟΓΙΚΟΤΗΤΑΣ

Η αναθεώρηση του 2001 εισήγαγε μια από τις πιο βασικές αρχές η οποία προωθεί την προστασία των δικαιωμάτων από τυχόν κρατικές αυθαιρεσίες. Εντοπιζόμενη τόσο στο γαλλικό όσο και στο γερμανικό αστυνομικό δίκαιο, η αρχή της αναλογικότητας υποχρεώνει όλα τα κρατικά όργανα να διασφαλίζουν την ανεμπόδιστη και αποτελεσματική άσκηση της. Από τη διάταξη αυτή προκύπτει ότι αποδέκτης της επιταγής για σεβασμό της αρχής της αναλογικότητας είναι ο κοινός νομοθέτης που θεσπίζει περιορισμό ατομικών δικαιωμάτων με νόμο, σύμφωνα με την υπέρ αυτού συνταγματική επιφύλαξη, σε αντιδιαστολή με το δικαστή, ο οποίος απλώς οφείλει να ελέγχει αν η αρχή αυτή έχει τηρηθεί και, σε αποφαστική περίπτωση, να αρνείται την εφαρμογή του νόμου ως αντισυνταγματικού. Ο χαρακτηρισμός ενός περιορισμού ως συνταγματικά δεκτός προϋποθέτει την επίτευξη 3 σταδίων της αξιολόγησης με βάση την αρχή¹⁹. Τα 3 αυτά στάδια είναι: α) ο περιορισμός να είναι πρόσφορος για την επίτευξη του σκοπού που επιδιώκεται με τον περιορισμό, β) να είναι αναγκαίος ο περιορισμός, δηλαδή ο σκοπός να μην μπορεί να επιτευχθεί με κάποιον άλλο τρόπο πιο ανώδυνο ή ήπιο και γ) να εκπληρώνει το νόημα της αναλογικότητας εν στενή έννοια δηλαδή η βλάβη που θα προκληθεί από τον περιορισμό να είναι ποιοτικά ή ποσοτικά λιγότερη από την

¹⁴ Τέτοια παραδείγματα είναι το άρθρο 5Α παρ.1 όπως και αρ. 23 παρ.2

¹⁵ Συνήθως οι περιορισμοί των περιορισμών πρέπει να προβλέπονται είτε από το σύνταγμα ή από τον νόμο και να είναι πάντα σύμφωνες με την αρχή της αναλογικότητας/.

¹⁶ Ι. ΚΑΜΤΣΙΔΟΥ, Η επιφύλαξη υπερ του νόμου, 2001

¹⁷ Η δυνατότητα αυτή προκύπτει μέσω εξ αντιδιαστολής των άρθρων 72 παρ.1 και 43 παρ.5.

¹⁸ Κ. ΣΤΡΑΤΗΛΑΤΗΣ, Η συγκεκριμένη στάθμιση των συνταγματικών αξιών κατά την δικαστική ερμηνεία του Συντάγματος.

¹⁹ Κοντόγιωργα-Θεοχαροπούλου Δ, Η αρχή της αναλογικότητας στο δημόσιο δίκαιο, Θεσσαλονίκη 1989

ωφέλεια που θα επιτευχθεί²⁰ οφείλουμε να επισημάνουμε πως η αρχή της αναλογικότητας δεν εφαρμόζεται μόνο από τις προαναφερόμενες χώρες και την Ελλάδα αλλά και από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης δέχεται πως η αρχή αυτή απαιτεί όλες οι πράξεις των ευρωπαϊκών οργάνων να ενδείκνυνται στην πραγματοποίηση του επιδιωκόμενου σκοπού και να μην υπερβαίνουν τα αναγκαία για την επίτευξη του²¹. Η αρχή της αναλογικότητας κατοχυρώνεται στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση σύμφωνα με το άρθρο 5, το οποίο αναφέρει: «το περιεχόμενο και η μορφή της δράσης της Ένωσης δεν υπερβαίνουν τα απαιτούμενα για την επίτευξη των στόχων των Συνθηκών»²². Κλείνοντας εδώ το θέμα της αναλογικότητας, αντίθετα με άλλες αρχές του συντάγματος, η αρχή αυτή δεν αποτελεί αυτοτελή κανόνα του συντάγματος ώστε να μπορέσει να αποτελέσει από μόνης της κριτήριο ελέγχου των νομοθετικών επίλογων. Λειτουργεί μόνο με τέτοιο τρόπο ώστε να θέτει όρια στον περιορισμό των συνταγματικών δικαιωμάτων²³.

²⁰ (ΑΠ 5/2013)

²¹ ΔΕΚ C-359/92 απόφαση της 9/8/1994

²² https://ec.europa.eu/regional_policy/el/policy/what/glossary/p/proportionality

²³ ΑΕΔ 36/1990, ΔιΔικ 1991

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: Η ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ

3.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ

Ο όρος πανδημία προέρχεται από τις αρχαίες λέξεις πας(=όλοι) και δήμος(=πληθυσμός). Μια πανδημία είναι η παγκόσμια εξάπλωση μιας νέας ασθένειας. Η πανδημία γρίπης εμφανίζεται όταν ένας νέος ιός της γρίπης αναδύεται και εξαπλώνεται σε όλο τον κόσμο, και οι περισσότεροι άνθρωποι δεν έχουν ανοσία. Οι ιοί που προκάλεσαν παρελθούσες πανδημίες τυπικά προέρχονται από ιούς ζωικής γρίπης. Ορισμένες πτυχές των πανδημικών γρίπης μπορούν να φαίνονται παρόμοιες με την εποχική γρίπη, ενώ άλλα χαρακτηριστικά μπορεί να είναι αρκετά διαφορετικά. Για παράδειγμα, τόσο η εποχιακή όσο και η πανδημική γρίπη μπορεί να προκαλέσει λοιμώξεις σε όλες τις ηλικιακές ομάδες και οι περισσότερες περιπτώσεις θα οδηγήσουν σε αυτοπεριοριζόμενη ασθένεια στην οποία το άτομο ανακάμπτει πλήρως χωρίς θεραπεία. Ωστόσο, η τυπική εποχιακή γρίπη προκαλεί τους περισσότερους θανάτους μεταξύ των ηλικιωμένων, ενώ άλλες σοβαρές περιπτώσεις συμβαίνουν συχνότερα σε άτομα με ποικίλες ιατρικές καταστάσεις.

Το 2019, σχεδόν 100 χρόνια μετά την προηγούμενη πανδημία που τάραξε την ανθρωπότητα, σημάδεψε την καθημερινότητα μέχρι και σήμερα. Τον Δεκέμβριο του 2019 ιατροί στην Ουχαν εντόπισαν την νοσήσει ανθρώπων από πνευμονία χωρίς να ξέρουν τον λόγο της ασθένειας. Αυτή ήταν και η αρχή μιας μεγάλης ιστορίας που ταλανίζει ακόμα όλον τον πλανήτη με ένα ερωτηματικό να αιωρείται για το ποτέ θα τελειώσει όλη αυτή η παγκόσμια περιπέτεια. Τον Μάρτιο του 2020 ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας(Π.Ο.Υ.) ανακήρυξε την έξαρση του Covid-19 ως πανδημία. Αυτό λοιπόν είχε ως αποτέλεσμα την παγκόσμια κινητοποίηση τόσο για την πρόληψη όσο και την αντιμετώπιση του ιού. Στις παρακάτω ενότητες θα αναλυθούν οι τρόποι αντιμετώπισης με κυρία έμφαση στην καθολική απαγόρευση και στον εμβολιασμό.

3.2 ΜΕΤΡΑ ΠΡΟΦΥΛΑΞΗΣ ΔΙΑΣΠΟΡΑΣ

Η γρήγορη διάδοση του κορονοϊού σε όλον τον πλανήτη οδήγησε στην παγκόσμια αντίδραση των εθνικών κυβερνήσεων ως προς τον λήψη αμέσων και πλήρως αποτελεσματικών μέτρων προφύλαξης διασποράς του ιού. Στις περισσότερες χώρες υιοθετήθηκαν μέτρα όπως: α) κλείσιμο σχολείων, β) ο περιορισμός των μετακινήσεων, γ) κλείσιμο των συνόρων, δ) απαγόρευση δημοσίων συναθροίσεων, ε) ανάπτυξη τεχνικών εντοπισμού του ιού, στ) διαχείριση των οικονομικών συνέπειων του κορδονιού μέσω επιδομάτων. Η επιλογή των μέτρων δεν έγινε σε όλες τις χώρες την ίδια στιγμή και με την ίδια σειρά. Κάθε χώρα πολιορκήθηκε την ίδια περίοδο αλλά σε διαφορετικές στιγμές από τα κύματα του κορονοϊού.

Η αναγκαιότητα της λήψης αποφάσεων σε σύντομο χρονικό διάστημα και χωρίς επαρκή γνώση και πληροφόρηση οδήγησε πολλές φορές στην λήψη μέτρων χωρίς να έχει εκτιμηθεί εκ των προτέρων η αποτελεσματικότητά τους. Η κατάσταση ήταν τέτοια που θα μπορούσαμε να πούμε που η «αρχή της αναλογικότητας» δεν μπορούσε να εφαρμοστεί ώστε να ξέρουμε αν ο περιορισμός/μετρό προφύλαξης που θα εφαρμοστεί θα ήταν αρκετός ώστε η ωφέλεια του να είναι μεγαλύτερη από το πλήγμα που θα δημιουργήσει. Στο πρώτο κύμα της πανδημίας στην οποία η Ελλάδα διακρίθηκε για τον τρόπο που αντιμετώπισε τον κορονοϊό, ενώ δόθηκαν τεράστιες προσπάθειες από την επιστημονική κοινότητα για την εύρεση της οριστικής αντιμετώπισης, πολλές χώρες εφάρμοσαν την καθολική απαγόρευση για τον έλεγχο της διασποράς.

Το δεύτερο κύμα της πανδημίας παρόλο που η παγκόσμια κοινότητα είχε περισσότερη γνώση από πριν και δεν ήρθε αντιμετώπη με κάτι άγνωστο όπως στο πρώτο κύμα, αυτήν την φορά η επιθετικότητα του κορονοϊού έναντι της ανθρωπότητας ήταν αδίστακτη. Ενώ λοιπόν είχαμε έναν μεγάλο αριθμό θανόντων καθημερινά και τεράστιες πιέσεις στα εθνικά συστήματα υγείας,

πάρθηκαν νέα μέτρα τα οποία αποδείχθηκαν και σχετικά αποτελεσματικά. Τέτοια μέτρα ήταν: α) ο περιορισμός των ωρών κυκλοφορίας, β) μετακίνηση εντός συγκεκριμένων μόνο περιοχών, γ) κοινωνικοί αποστασιοποίηση, δ) αναστολή λειτουργίας εστιατορίων καθώς και επιχειρησιακών δραστηριοτήτων, ε) υποχρεωτική χρήση μάσκας τόσο σε εσωτερικούς και εξωτερικούς χώρους καθώς και ότι ίσχυε στο πρώτο κύμα.

Πιο συγκεκριμένα, στην Ελλάδα τα πρώτα μέτρα ξεκίνησαν να παίρνονται στα τέλη του Ιανουαρίου με την μετατροπή 13 βασικών και αναπληρωματικών νοσοκομείων ως νοσοκομεία αναφοράς καταλλήλα δομημένα με θαλάμους αρνητικής πίεσης²⁴ για την αντιμετώπιση των κρουσμάτων. Στις 10 Μάρτιου λόγω της εμφάνισης του ιού σε πολλές περιοχές της χώρας, αποφασίστηκε η αναστολή λειτουργίας όλων των εκπαιδευτικών δομών της χώρας και λίγες μέρες μετά, στις 13 και στις 16 Μάρτιου η αναστολή λειτουργίας διευρύνθηκε και σε άλλους τομείς²⁵.

3.2.1 ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ

Ένα από τα πιο σκληρά ωστόσο όμως αποτελεσματικά μέτρα για τον πρώτο χρόνο της πανδημίας ήταν η απόφαση της καθολικής απαγόρευσης κυκλοφορίας των πολιτών. Θα μπορούσαμε να πούμε πως η καθολική απαγόρευση εισήχθη σταδιακά στην χώρα και ήταν κάτι το οποίο οι πολίτες το έβλεπαν εν συντομία να πραγματοποιείται. Παρ'όλα αυτά, αυτό δεν σημαίνει πως ήταν κάτι ανώδυνο για τους κάτοικους ιδίως σκεπτόμενοι πως οι περισσότερες χώρες που είχαν ενεργοποιήσει το συγκεκριμένο μέτρο, είχαν πολλαπλάσια κρούσματα σε σχέση με την Ελλάδα.

Στις 20 Μάρτιου, οι αρμόδιες ελληνικές αρχές αρχίσαν να περιορίζουν την μετακίνηση των πολιτών από την χερσαία έκταση της χώρας προς την νησιωτική χώρα. Πιο συγκεκριμένα, η μετακίνηση αφορούσε μόνο τους μόνιμους κάτοικους των νησιών για απολύτως αναγκαίους λόγους καθώς και εκείνους που επιθυμούσαν να μεταβούν στην ηπειρωτική χώρα²⁶.

Στις 22 Μαρτίου ανακοινώνεται και επισημά η καθολική απαγόρευση κυκλοφορίας σε όλη την επικράτεια με μονές εξαιρέσεις τις μετακινήσεις για λόγους εργασίας, προμήθειας αγαθών πρώτης ανάγκης ή φαρμάκων, επίσκεψης σε ιατρό ή παροχή βοήθειας, μετάβαση σε τελετή γάμου/βάφτισης/κηδείας, ή σωματικής άσκησης²⁷. Είναι οι γνωστοί αριθμοί 1,2,3,4,5 και 6 που έπρεπε ο κάθε πολίτης να αποστείλει σε έναν αριθμό που δημιουργήθηκε με μοναδική αίτια τον κορονοϊό, τον 13033, έτσι ώστε να μπορέσει να μετακινηθεί νομιμὰ μέσα στην επικράτεια²⁸. Ο περιορισμός αυτός στόχευε να λήξει στις 4 Απριλίου ωστόσο πήρε παράταση 2 φορές²⁹ και εν τέλει σταμάτησε να ισχύει το μέτρο για πρώτη φορά³⁰ στις 4 Μαΐου όπου και αποφασίστηκε η σταδιακή απελευθέρωση των δραστηριοτήτων και μια δόση επιστροφής στην κανονικότητα. Πάρα την αναγκαιότητα αποστολής του μηνύματος ή γραπτής άδειας μετακίνησης, ο πολίτης έπρεπε να κυκλοφορεί έχοντας μαζί του την ταυτότητα του. Σε περίπτωση μη αποστολής του μηνύματος,

²⁴ Δωρεές και εθνικό σύστημα υγείας την εποχή της πανδημίας COVID-19, Μ.Ν. Κιοφιντζόγλου, 1 Δ. Τσαλικάκης, 1 Π. Παντελιάδης, 2 Σ. Βουτσίδου

²⁵ Αναστολή λειτουργίας των καφετεριών, μπαρ, μουσείων, εμπορικών κέντρων, αθλητικών εγκαταστάσεων και εστιατορίων καθώς και όλα τα εμπορικά καταστήματα, ενώ αποφασίστηκε και η καθολική αναστολή όλων των λειτουργιών κάθε δόγματος και θρησκείας.

²⁶ 26 IEFIMERIDA.GR, NEWSROOM (18 Μαρτίου 2020). «Σε ισχύ τα μέτρα για τον κορονοϊό: Ποια καταστήματα μένουν ανοιχτά- Κλείνουν τα σύνορα σε τρίτες χώρες | ΕΛΛΑΔΑ». iefimerida.gr. Ανακτήθηκε στις 31 Απριλίου 2021.

²⁷ «Οδηγίες προς τους Πολίτες». forma.gov.gr. Ανακτήθηκε στις 31 Απριλίου 2021.

²⁸ «Απαγόρευση κυκλοφορίας εκτός εξαιρέσεων ανακοίνωσε ο Μητσοτάκης». The Press Project - Ειδήσεις, Αναλύσεις, Ραδιόφωνο, Τηλεόραση. 22 Μαρτίου 2020. Ανακτήθηκε στις 31 Απριλίου 2021.

²⁹ «Παράταση των περιοριστικών μέτρων έως τις 4 Μαΐου | Kathimerini». www.kathimerini.gr. Ανακτήθηκε στις 31 Απριλίου 2021

³⁰ Αναφέρουμε πως το μέτρο σταμάτησε για πρώτη φορά καθώς το συγκεκριμένο μέτρο επιλέχθηκε και στην ανάλυση του δεύτερου και τρίτου κύματος κορονοϊού.

έλλειψη της ταυτότητας για επιβεβαίωση στοιχείων ή και μετακίνηση εκτός των ωρών μετακίνησης, προβλεπόταν διοικητικό πρόστιμο ύψους 150 ευρώ.

3.2.2 ΕΜΒΟΛΙΑΣΜΟΣ

Στην Ελλάδα το 1991 κατόπιν υπουργικής απόφασης συστήνεται η Εθνική επιτροπή εμβολιασμού η οποία δημιούργησε και το πρώτο πρόγραμμα εμβολιασμού. Το εμβολιαστικό πρόγραμμα ενάντιων ενός ιού ή λοίμωξης μπορεί εν μέρη να δημιουργείται από την επιτροπή ωστόσο μπορεί να αναμορφωθεί σύμφωνα με τα επιδημιολογικά στοιχεία και τα επιστημονικά δεδομένα της περιόδου.

Στην περίπτωση του κορονοϊού, εξαιτίας της σταδιακής παροχής των εμβολίων προς τα κράτη, κρίθηκε αναγκαίο να δοθεί προτεραιότητα σε συγκεκριμένες ομάδες πληθυσμού πρώτα και μετέπειτα να ακολουθήσει -πάλι σταδιακά- ο εμβολιασμός του υπολοίπου πληθυσμού. Ο εμβολιασμός χωρίστηκε σε 3 φάσεις³¹: η πρώτη φάση(ξεκίνησε τον Δεκέμβριο του 2020) αφορούσε την ενδυνάμωση του υγειονομικού χώρου μέσω του εμβολιασμού των εργαζομένων. Η δεύτερη φάση(ξεκίνησε τον Φεβρουάριο του 2021) περιλαμβάνει άτομα άνω των 70 ετών ανεξαρτήτως ιστορικού νοσημάτων και η τρίτη φάση(Ξεκίνησε Απρίλιο του 2021) άτομα άνω των 18 χωρισμένα όμως σε ηλικιακές ομάδες και όχι κατευθείαν όλοι οι 18-65. Πάρα τις θεωρίες συννομωσίας παγκοσμίως σχετικά με τον εμβολισμό καθώς και τους αρνητές, στην Ελλάδα μέχρι και τις 3/6/21 έχουν πραγματοποιηθεί στο σύνολο 5,888,281 εμβολιασμοί εκ των οποίων οι 2,204,202 θεωρούνται ολοκληρωμένοι³²

Πάρα την μεγάλη μέχρι στιγμής συμμετοχή του ελληνικού πληθυσμού στην αποστολή «ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ», παγκόσμια πλανάται η ιδέα του υποχρεωτικού εμβολιασμού. Πολλοί Έλληνες επιστήμονες³³ τάσσονται υπέρ αυτού καθώς επισημαίνουν που είναι και ο μοναδικός τρόπος να ξεπεράσουμε την μάστιγα του κορονοϊού και να την μετατρέψουμε σε μια ακίνδυνη νόσο. Το οξύμωρο θα μπορούσαμε να πούμε της υπόθεσης είναι πως ο υποχρεωτικός εμβολιασμός ξεκινάει με αφορμή τα μεγάλα ποσοστά αποχής από τον εμβολιασμό των υγειονομικών και εργαζομένων σε γηροκομεία³⁴. Είναι οξύμωρο καθώς οι εργαζόμενοι αυτοί, είναι και αυτοί που έχουν ταλαιπωρηθεί περισσότερο από κανέναν για την ανάσχεση της πανδημίας. Υπερωρίες στα νοσοκομεία προσπαθώντας να σώσουν κόσμο από τα δόντια της πανδημίας και αρνούνται τον μοναδικό τρόπο επιστροφής στην καθημερινότητα.

Ένας τρόπος ο οποίος θα μπορούσαμε να πούμε πως προωθεί τον εμβολιασμό, είναι η πρόταση της

³¹ 1η Φάση: ► Υγειονομικοί και προσωπικό κοινωνικών υπηρεσιών ► Διαμένοντες και προσωπικό οίκων ευγηρίας ► Διαμένοντες, ασθενείς και προσωπικό δομών φροντίδας χρόνιων πασχόντων και κέντρων αποκατάστασης ► Προσωπικό προτεραιότητας για κρίσιμες λειτουργίες της Κυβέρνησης, 2η φάση: ► Άτομα 70 ετών και άνω (ανεξαρτήτως ιστορικού νοσημάτων). Περαιτέρω προτεραιοποίηση: • Άτομα ηλικίας 85 ετών και άνω • Άτομα ηλικίας 80 ετών και άνω • Άτομα ηλικίας 75 ετών και άνω • Άτομα ηλικίας 70 ετών και άνω ► Ασθενείς με νοσήματα που συνιστούν πολύ υψηλό κίνδυνο για νόσηση με COVID-19 ανεξαρτήτως ηλικίας ► Προσωπικό προτεραιότητας για κρίσιμες λειτουργίες του Κράτους ► Άτομα 60 έως 69 ετών (ανεξαρτήτως ιστορικού νοσημάτων) ► Ασθενείς 18 έως 59 ετών με νοσήματα που συνιστούν υψηλό κίνδυνο για νόσηση με COVID-19, 3η φάση: Άτομα 18 ετών και άνω χωρίς υποκείμενα νοσήματα

³² Covid-19 | Στατιστικά δεδομένα εμβολιασμού, <https://emvolio.gov.gr/vaccinationtracker> Ανακτήθηκε στις 22 Μαΐου 2021

³³ <https://www.lifo.gr/now/greece/koronoios-erhetai-ypohreotikos-emboliasmos-treis-epistimones-apantoyin> Ανακτήθηκε στις 8 Ιουνίου 2021

³⁴ <https://www.kathimerini.gr/politics/561392245/kyr-mitsotakis-erchetai-ypochreotikos-emvoliasmos-ygeionomikon-kai-ergazomenon-se-girokeimeia/> Ανακτήθηκε στις 8 Ιουνίου 2021

Ελλάδας για το ευρωπαϊκό πιστοποιητικό covid³⁵. Σκοπός αυτού είναι η ευκολότερη μετάβαση πολιτών από χώρα σε χώρα -εντός της ευρωπαϊκής ένωσης- οπότε και η τόνωση του τουρισμού, επανέναρξη της οικονομίας ιδίως των χωρών σαν την Ελλάδα που το ΑΕΠ της βασίζεται στον καλοκαιρινό τουρισμό και σιγουρά την προώθηση του εμβολιασμού. Τέλος, συζητείται σε ευρωπαϊκό επίπεδο η παροχή πλεονεκτημάτων σε όσους εμβολιάζονται. Οποία κατεύθυνση και αν επιλέξουν οι χώρες, θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στους αρνητές του εμβολίου καθώς οποία προώθηση δοθεί για τον εμβολιασμό θα αποτελέσει κίνητρο για αυτούς να εναντιωθούν στην παγκόσμια προσπάθεια χειραφέτησης.

³⁵ <https://www.protothema.gr/greece/article/1127401/ikanopoiisi-mitsotaki-gia-to-europaiko-pistopoiitiko-na-tethei-amesa-se-efarmogi-me-eniaious-kanones/> Ανακτήθηκε στις 8 Ιουνίου 2021

Σκοπός του συγκεκριμένου κεφαλαίου είναι η περεταίρω εξειδίκευση σε επι μέρους δικαιώματα. Έχουν ήδη αναφερθεί πολλά πράγματα σχετικά με τον κορονοϊό και τα μέτρα προφύλαξης κατά αυτού τα οποία έγκεινται στην σφαίρα διάφορων συνταγματικών δικαιωμάτων. Αναλύοντας λοιπόν αρχικά τα δικαιώματα αυτά, μέσα από αυτήν την ανάλυση θα καταλήξουμε σε συμπεράσματα σχετικά με την σύγκρουση που υπάρχει ή όχι μεταξύ πανδημίας και δικαιωμάτων. Είναι κάτι αρκετά ενδιαφέρον καθώς καθημερινά πλέον ακούμε πως ένα μέτρο παραβιάζει συνταγματικά δικαιώματα παραδείγματος χάριν η καθολική απαγόρευση παραβιάζει το δικαίωμα μετακίνησης ή το κλείσιμο όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης παραβιάζει το δικαίωμα στην εκπαίδευση. Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφερθεί πως λόγω της φύσης του ιδίου του συντάγματος και της νομικής σκέψεως, οι αναλύσεις που θα γίνουν σχετικά με την συνταγματικότητα οποίου μέτρου, μπορούν να δεχθούν αντίλογο για αυτό κιόλας δεν θεωρούνται οι μονές σωστές.

4.1 Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗΣ

Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Η ελευθερία μετακίνησης δεν αποτελεί ξεχωριστό δικαίωμα. Κατοχυρώνεται και προστατεύεται συνταγματικά από το δικαίωμα της προσωπικής ελευθέριας και ασφάλειας αρ.5 παρ.3 εδ.α' και αρ.5 παρ.2 υποπαρ.1. Πρόκειται συνεπώς για μια ειδικότερη έκφανση ενός συνταγματικού δικαιώματος το οποίο εντοπίζεται στο αρ.5 παρ.3 του συντάγματος. Εξ ορισμού, πρόκειται για την δυνατότητα ελεύθερης μετακίνησης, κυκλοφορίας, διαμονής και εγκατάστασης σε ολόκληρη την χώρα. Το δικαίωμα αυτό προστατεύεται τόσο από την εθνική έννομη τάξη όσο και από το ευρωπαϊκό δίκαιο και την ΕΣΔΑ. Στο ευρωπαϊκό δίκαιο οι νομικές βάσεις του δικαιώματος βρίσκονται στο άρθρο 45 του χάρτη το οποίο εγγυάται την ελεύθερη μετακίνηση των ευρωπαίων πολιτών και υπηκόων τρίτων χωρών ενώ στην ΕΣΔΑ στο αρ.2 του 40 πρόσθετου πρωτοκόλλου της συμβάσης. Συνεπώς, πρόκειται για ένα δικαίωμα που έχει ως φορείς όλα τα φυσικά πρόσωπα και όχι τα νομικά που στερούνται φυσικής υπόστασης³⁶. Υποστηρίζεται επίσης πως εξ αντιδιαστολής των παραγράφων 4 άρθρο 5 και παρ.2 υποπαραγραφος 1 αυτού που καθιερώνουν την ίση μεταχείριση ημεδαπών και αλλοδαπών, προστατεύονται τόσο οι Έλληνες/Ελληνίδες όσο και οι αλλοδαποί και ανιθαγενείς³⁷.

Πεδίο Προστασία

- Η ελευθερία μετακίνησης και εγκατάστασης περιλαμβάνει αρχικά την ελεύθερη μετακίνηση σε όλα τα σημεία της χώρας τόσο στην ηπειρωτική όσο και νησιωτική χώρα οποιαδήποτε στιγμή.
- Περιλαμβάνει την ελεύθερη επιλογή διαμονής και κατοικίας σε οποιοδήποτε σημείο της χώρας.

³⁶ Α. Σβώλος, Γ. Βλάχος, Το Σύνταγμα της Ελλάδος, Α', 1954

³⁷ Α. Ράικος, Συνταγματικό Δίκαιο-Θεμελιώδη Δικαιώματα

- Απαγορεύονται οποιαδήποτε διοικητικά μέτρα που περιορίζουν σε οποιοδήποτε Έλληνα/Ελληνίδα την ελεύθερη μετακίνηση, εγκατάσταση. Είσοδο και έξοδο από την χώρα³⁸.
- Γενικοί περιορισμοί ως προς την κυκλοφορία στο εσωτερικό της χώρας κατά την ημέρα ή την νύχτα όπως αυτές που έχουν επιβληθεί σε καιρούς συνταγματικής αστάθειας (και ίσως και στους καιρούς της πανδημικής κρίσης που διανύουμε) θεωρούνται ίσως αντισυνταγματικοί.
- Βασιζόμενοι στο άρθρο 25 του Συντάγματος, το κράτος έχει την υποχρέωση να διασφαλίζει την ανεμπόδιστη άσκηση των της ελευθέριας κινήσεως όπως και για τα υπόλοιπα ατομικά δικαιώματα ωστόσο δεν έχει καμιά υποχρέωση να παρέχει τα μέσα υλοποίησης των δικαιωμάτων.

Περιορισμοί Δικαιώματος

- Καταρχάς πρέπει να επισημανθεί και να τονιστεί πως οποιοσδήποτε περιορισμός πρέπει να είναι σύμφωνος με την αρχή της αναλογικότητας.
- Με βάση την ευρεία επιφύλαξη υπερ του νόμου που εμπεριέχεται στο άρθρο 5 παρ.3 εδ.β', οι περιορισμοί που επιβάλλονται πρέπει να είναι γενικοί και αντικειμενικοί και να μην «φωτογραφίζουν» κάποιο συγκεκριμένο άτομο ή ομάδα.
- Ανεκτοί επίσης περιορισμοί αποτελούν αυτοί που επιβάλλονται μόνο με νομό βάσει γενικών αντικειμενικών κριτηρίων οι οποίοι πρέπει: α) να ανταποκρίνονται σε σκοπό δημοσίου συμφέροντος και β) να σέβονται τις συμπληρωματικές διατάξεις που εξειδικεύουν την προσωπική ελευθερία.
- Η ερμηνευτική δήλωση του άρθρου 5 σε συνδυασμό με το άρθρο 5 παρ.4 εδ. Β' του Συντάγματος, επιτρέπει την επιβολή ατομικών διοικητικών πράξεων οι οποίες επιτρέπουν τον περιορισμό μετακινήσεως για λογούς προστασίας δημοσίας υγείας³⁹.

Κορωνοϊός και Ελευθέρια Μετακίνησης

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, ένα από τα μέτρα προστασίας κατά της πανδημίας ήταν η καθολική απαγόρευση κυκλοφορίας. Σαφώς είναι ένα μέτρο το οποίο εκ πρώτης όψεως θα λέγαμε πως παραβιάζει το δικαίωμα ελευθερίας μετακινήσεως. Προσπαθώντας να εξετάσουμε το μέτρο από νομικής και μόνο μεριάς διαπιστώνουμε τα εξής:

1. Αντικειμενικά, η αρχή της αναλογικότητας τηρείται. Για τα δεδομένα της εποχής και της έλλειψης επιστημονικής γνώσης, το μέτρο αρχικά είναι πρόσφορο αφού περιορίζει την μετάδοση του ιού. Η έλλειψη γνώσης για την λήψη προσφορότερων μέτρων την τότε χρονική στιγμή κάνει το μέτρο αυτό αναγκαίο και τέλος επιτυγχάνεται και η εν στενή έννοια της αναλογικότητας αφού η ωφέλεια (δηλαδή ο περιορισμός της διασποράς και αρά η κανονικότητα της κοινωνίας) είναι μεγαλύτερη από έναν χρονικά περιορισμένο περιορισμό.
2. Ο περιορισμός αυτός «εγκρίνεται από την ευρεία επιφύλαξη του νόμου του άρθρου 5 παρ.3 εδ.β' αφού ο περιορισμός που επιβλήθηκε ήταν γενικός και αντικειμενικός.
3. Η καθολική απαγόρευση ανταποκρίνεται στην επίτευξη δημοσίου συμφέροντος.

³⁸ Π.χ. 1: δεν δύναται υπουργός ή αστυνομικός να περιορίσει κάποιο φυσικό πρόσωπο με ατομική πράξη.

Π.χ 2: Όταν δικαστική απόφαση επιβάλλει ως παρεπόμενη ποινή περιοριστικά μέτρα, η εκτελεστική εξουσία δεν δύναται να έχει διακριτική ευχέρεια για την εφαρμογή της ποινής.

³⁹ Κ. Γεωργόπουλος, Εγχειρίδιο Συνταγματικού Δικαίου, 1990

4. Τέλος, ο περιορισμός είναι σύμφωνος με την ερμηνευτική δήλωση του άρθρου 5 σε συνδυασμό με το άρθρο 5 παρ.4 εδ. Β' του Συντάγματος.

Συμπερασματικά, σιγουρά αποτελεί ένα επώδυνο για την ανθρωπότητα μέτρο. Ο περιορισμός οποίας ελευθερίας σιγουρά είναι κάτι πολύ δύσκολο για τον άνθρωπο καθώς αποτελεί για χρονιά ένα αναπόσπαστο τμήμα της καθημερινότητας. Ωστόσο, αν και συχνά ακούγεται πως η καθολική απαγόρευση αποτελεί μια καταφανή παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, από νομικής και μόνο άποψης και βασιζόμενοι στα προαναφερόμενα επιχειρήματα, το μέτρο δεν παραβιάζει το δικαίωμα της ελεύθερης μετακινήσεως.

4.2 Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΣΥΝΑΘΡΟΙΣΗΣ

Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Η ελευθερία συνάθροισης είναι ένα από τα πιο βασικά και θεμελιώδη δικαιώματα της ανθρώπινης υπόστασης. Αυτό δικαιολογείται από το γεγονός πως η ύπαρξη δικαίου και νόμων προέρχεται από την κοινωνία η οποία από μόνη της είναι αποτέλεσμα συνάθροισης πολλών ατόμων. Αποτελεί κύριο χαρακτηριστικό των δημοκρατικών κοινωνιών και στην Ελλάδα είναι ένα από τα παλαιότερα δικαιώματα του ανθρώπου. Εισήχθη στην ελληνική έννομη τάξη με το άρθρο 10 του συντάγματος του 1864 και από τότε περιλαμβάνεται σε όλα τα μεταγενέστερα συντάγματα. Στις μέρες μας, οι νομικές βάσεις του δικαιώματος βρίσκονται στο άρθρο 11 του Συντάγματος, άρθρο 11 της ΕΣΔΑ και άρθρο 12 της ΧΘΔΕΕ. Φορείς του δικαιώματος συνάθροισης αποτελούν όλα τα φυσικά πρόσωπα ανεξαρτήτως καταγωγής. Όσον αφορά το δικαίωμα οργάνωσης μιας συνάθροισης, φορείς είναι τόσο τα φυσικά όσο και τα νομικά πρόσωπα.

Πεδίο Προστασία

- Ο ορισμός της συνάθροισης δεν προέρχεται από το άρθρο 11 αλλά από την θεωρία⁴⁰. Σύμφωνα με αυτήν, ως συνάθροιση ορίζουμε την σταθερή ή κινούμενη προσωρινά συγκέντρωση ιδιωτών με σκοπό είτε να εκφράσουν και να ανταλλάξουν γνώμες ή να προβάλλουν πεποιθήσεις, αιτήματα και διεκδικήσεις⁴¹.
- Προστατεύονται μόνο οι ήσυχες και οι μη ένοπλες συναθροίσεις.
- Προστατεύονται μόνο οι δημοσιές συναθροίσεις⁴² στις οποίες μπορεί να προσέλθει ο καθένας καταρχήν.
- Οι δημοσιές συναθροίσεις διεξάγονται είτε σε κλειστό χώρο ή στην ύπαιθρο⁴³, Ως κλειστός χώρος νοείται ο χώρος που είναι περιορισμένος έτσι ώστε να έχει είσοδο και έξοδο και ταυτόχρονα να είναι προσιτή σε όλους,

⁴⁰ Ν.Ν. Σαριπόλος, Ελληνικόν Συνταγματικόν Δίκαιον, τομ. Γ', Τυπογραφείο Βασιλικής Αυλής, Αθήνα, 1918

⁴¹ Αρ.1 παρ.2 ΝΔ 794/1971

⁴² Οι ιδιωτικές συναθροίσεις προστατεύονται από το άρθρο 9 του συντάγματος.

⁴³ Η διάκριση μεταξύ κλειστού χώρου και υπαίθρου είναι αναγκαία καθώς σχετικά με την ύπαιθρο ισχύουν ειδικοί περιορισμοί που περιλαμβάνονται στο άρθρο 11 παρ.2

- Προστατεύονται και οι αυθόρμητες συναθροίσεις ιδίως όταν αυτή η άμεση αυτή αντίδραση δικαιολογείται από ειδικές συνθήκες.

Περιορισμοί Δικαιώματος

- Η αστυνομία μπορεί να παρίσταται μόνο στις δημοσιές υπαίθριες συναθροίσεις σύμφωνα με το άρθρο 11 παρ.2 εδ.α⁴⁴.
- Επιτρέπεται η απαγόρευση συνάθροισης σε ετοιμόρροπο κτήριο ή αρχαιολογικό χώρο ωστόσο δεν πρόκειται τόσο για περιορισμό όσο περισσότερο για λειτουργική διευκόλυνση της άσκησης της ελευθέριας⁴⁵.
- Σύμφωνα με την επιφύλαξη του νομού που εμπεριέχεται στο άρθρο 11 παράγραφος 2 εδ.β' του συντάγματος, επιτρέπεται η απαγόρευση συναθροίσεων και αρά και ο περιορισμός τους αφού επιτρέπεται ήδη το μείζον. Η αστυνομία αποφασίζει ad hoc.
- Η γενική απαγόρευση συναθροίσεως αποφασίζεται από την αστυνομική αρχή λόγω σοβαρού κινδύνου της δημοσίας ασφάλειας⁴⁶.
- Συνάθροιση η οποία παύει να είναι ειρηνική και ήσυχη και να τηρεί τον νόμο, μπορεί να διαλυθεί από την αστυνομία. Ωστόσο πρέπει, κατά την λήψη απόφασης διάλυσης της συνάθροισης όσο και κατά την εφαρμογή της, να τηρείται η αρχή της αναλογικότητας⁴⁷.
- Ειρηνική συνάθροιση η οποία απλά και μόνο δεν τήρησε ορισμένους τυπικούς όρους του νόμου π.χ. γνωστοποίηση και δεν αποτελεί κίνδυνο για την δημοσία ασφάλεια και τάξη, δεν είναι επιτρέπεται η απαγόρευση της.
- Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνεται στον κατάλογο των δικαιωμάτων σύμφωνα με τον οποίο, η ενεργοποίηση του άρθρου 48 του συντάγματος αναστέλλει την εφαρμογή τους.

Κορονοϊός και Ελευθέρια Συναθροίσεως

Η απαγόρευση των συναθροίσεων ήταν άλλο ένα από τα μετρά που έλαβε η ελληνική κυβέρνηση για την αντιμετώπιση της πανδημίας. Στις 9 Μαρτίου αποφασίστηκε η αναστολή των πολιτιστικών και καλλιτεχνικών εκδηλώσεων σε κλειστούς και ανοιχτούς χώρους που περιλαμβάνουν πάνω από 1000 άτομα ενώ στις 16 Μαρτίου αποφασίστηκε η απαγόρευση των δημοσίων συναθροίσεων με άτομα άνω των 10. Ωστόσο, μεγάλος ντόρος έγινε με την απαγόρευση των συναθροίσεων κατά την διάρκεια της δεύτερης καθολικής απαγόρευσης, τον Νοέμβριο του 2020. Ο Νοέμβριος είναι ένας μήνας αρκετά σημαντικός καθώς εμπεριέχεται η επέτειος του πολυτεχνείου και ως γνωστών γίνονται μεγάλες δημοσιές συναθροίσεις. Η κυβέρνηση προχώρησε σε απόφαση απαγόρευσης δημοσίων συναθροίσεων από τις από 15 Νοεμβρίου 2020 και ώρα 6.00 π.μ. έως και τις 18 Νοεμβρίου 2020 ώρα 9.00 μ.μ.. Τόσο η αντιπολίτευση όσο και ο απλός κόσμος υποστήριξε πως η κίνηση αυτή πρόκειται για μια παραβίαση του θεμελιώδους δικαιώματος της συνάθροισης και πως η απόφαση τους είναι μια καταφανής συνταγματική παραβίαση. Ας εξετάσουμε λοιπόν αν το μετρώ αυτό ήταν μια συνταγματική παραβίαση.

1. Εξετάζοντας πρώτα με βάσει την αρχή της αναλογικότητας διαπιστώνουμε πως: α) το μέτρο είναι πρόσφορο ενόψει της υγειονομικής κρίσης. Β) το μέτρο είναι αναγκαίο με βάσει τον

⁴⁴ Π. Τσίρης, Η Συνταγματική κατοχύρωση του δικαιώματος της συνάθροισης.

⁴⁵ Α. Σβώλος/ Γ. Βλάχος, Το Σύνταγμα της Ελλάδος

⁴⁶ ΝΔ 794/1971 και ΒΔ 269/1972

⁴⁷ Για παράδειγμα, θα ήταν αντίθετο στην αρχή της αναλογικότητας διάλυση πορείας επειδή ένας από τους 1000 παραδείγματος χάριν παρευρισκόμενους να μην τηρεί τις προϋποθέσεις της συνάθροισης, προτού προβεί η αστυνομική αρχή σε διάλυση της συνάθροισης θα πρέπει πρώτα να νουθετήσει τον 1 που προκαλεί αναστάτωση.

συλλογισμό σχετικά με την υγειονομική κρίση. Ωστόσο, αυτό που ίσως θα μπορούσε να μας προβληματίσει είναι η ύπαρξη ηπιότερων μέτρων, Θα μπορούσε κανείς να πει πως αντί της απαγόρευσης των συναθροίσεων, θα μπορούσε ο αρχηγός της ελληνικής αστυνομίας να προέβη σε οριοθέτηση των ατόμων που θα παραβρεθούν στην κάθε συνάθροιση. Όμως, πρόκειται για κάτι πολύ υποκειμενικό στην συγκεκριμένη περίπτωση οπότε μπορούν να υποστηριχθούν διάφορες απόψεις.

2. Η απόφαση του αρχηγού της ΕΛΑΣ βασίζεται στην πράξη νομοθετικού περιεχομένου η οποία κυρώθηκε στην βουλή και παρέχει την σχετική δυνατότητα για επιβολή απαγόρευσης συναθροίσεων. Η απόφαση επιβολής είναι αιτιολογημένη(πράγμα που προϋποθέτει ο περιορισμός σχετικά με τις συναθροίσεις)
3. Η προφύλαξη της δημοσίας υγείας υπάγεται στην δημοσία ασφάλεια. Σύμφωνα με το σύνταγμα, μπορεί να επιβληθεί απαγόρευση συναθροίσεων για λόγους δημοσίας ασφάλειας. Στη γαλλική έννομη τάξη, για παράδειγμα, η έννοια της δημόσιας τάξης (ordre public), στην οποία παραπέμπει η δημόσια ασφάλεια, εμπεριέχει και την ηθική (ordre moral), ενώ στην Γερμανία η νομολογία εντάσσει και την υγεία. Πρέπει, επίσης, να σημειωθεί ότι καθίσταται δυνατός ο σχετικός περιορισμός των συναθροίσεων στο άρθρο 11 παρ.2 της ΕΣΔΑ. Επιγραμματικά, η απαγόρευση δημόσιας υπαίθριας συνάθροισης, για λόγους δημοσίας υγείας, υπάγεται στο κανονιστικό πεδίο του άρθρου 11 παρ.2.

Η ύπαρξη αυτών των γεγονότων, δικαιολογεί πως η απαγόρευση των συναθροίσεων κατά τις ημέρες του πολυτεχνείου είναι μια άσκηση συνταγματικού δικαίου, Σίγουρα μπορεί να υποστηριχθεί πως ήταν μια πολιτική απόφαση για την μη ύπαρξη επεισοδίων, ωστόσο η απαγόρευση είναι κάτι για το οποίο το σύνταγμα έχει προβλέψει.

4.3 ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Ο ορισμός για το δικαίωμα στην προστασία της υγείας αν και φαινομενικά αποτελεί κάτι απλό, είναι κάτι αρκετά σύνθετο και πολύπλοκο. Ως υγεία ορίζεται η κατάσταση του ανθρώπινου οργανισμού κατά την οποία όλα τα όργανα λειτουργούν φυσιολογικά. Αυτό αποτελεί και μια αρνητική διατύπωση της υγείας καθώς απουσιάζουν ασθένειες και παθήσεις από τον ορισμό της υγείας. Σύμφωνα με τον Π.Ο.Υ., ο ορισμός της υγείας περιλαμβάνει και την έννοια της κοινωνικής ευεξίας καθώς ορίζεται η υγεία ως πλήρους σωματικής, ψυχικής, διανοητικής και κοινωνικής ευεξίας⁴⁸. Οι νομικές βάσεις του δικαιώματος βρίσκονται στο άρθρο 21 παρ.3 και άρθρο 5 παρ.5⁴⁹ του συντάγματος καθώς και στο άρθρο 35 του ΧΘΔΕΕ. Από την γραμματική διατύπωση του άρθρου 21 παρ.3 καταλήγουμε στο συμπέρασμα πως φορείς του δικαιώματος είναι μόνο οι Έλληνες πολίτες. Ωστόσο, το δικαίωμα στην υγεία είναι κάτι θεμελιώδες και καθολικό οπότε φορείς πρέπει να θεωρούνται όσοι διαμένουν στην ελληνική επικράτεια νομιμά ή μη.

Πεδίο Προστασία

- Απαγορεύονται πράξεις οι οποίες βλάπτουν την υγεία του ατόμου. Αυτό συνάγεται από την κατοχύρωση του δικαιώματος ως αρνητικό.

⁴⁸ Καταστατικός Χάρτης Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας Προοίμιο, ΝΔ 436/1947

⁴⁹ Σπ. Βλαχόπουλος, Βιοϊατρικές εξελίξεις και αναθεώρηση του συντάγματος, ΔτΑ 10/2001

- Απαγορεύεται κάθε προσπάθεια μεταβολής των στοιχείων της γενετικής ταυτότητας του ατόμου χωρίς την έγκρισή του.
- Το δικαίωμα στην προστασία της υγείας μπορεί να περιορίσει άλλα δικαιώματα όπως η ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας και το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή.

Περιορισμοί Δικαιώματος

- Οι περιορισμοί που προκύπτουν από το δικαίωμα αυτό είναι διάφοροι και πρέπει να γίνονται δεκτοί αφού εξεταστούν με βάση την αρχή της αναλογικότητας.

Κορονοϊός και Προστασία της Υγείας

Ο ερχομός του κορονοϊού σιγουρά αποτέλεσε την αίτια η οποία ιατροί και γενικότερα το σύστημα υγείας έγιναν οι πρωταγωνιστές αυτής της ιστορίας. Αρκετές αδυναμίες του συστήματος εθνικής υγείας ήρθαν στο προσκήνιο. Ωστόσο, ο προβληματισμός σχετικά με το δικαίωμα της υγείας και του κορονοϊού είναι κατά ποσό επηρεάζεται από το κίνημα αντιεμβολιαστών και αυτών που δεν πιστεύουν στην ύπαρξη του κορονοϊού με αποτέλεσμα την μη τήρηση των μέτρων προφύλαξης. Όπως αναφέρθηκε νωρίτερα, απαγορεύονται οι πράξεις οι οποίες βλάπτουν την υγεία του ατόμου. Αρα λοιπόν όταν ο Α επιθυμεί να προστατευτεί από τον κορονοϊό και ο Β δεν τηρεί τα μέτρα και έρχεται σε επαφή με τον Α, αυτό δεν αποτελεί από μόνο του μια παραβίαση του δικαιώματος της προστασίας της υγείας? Μήπως εν τελεί όλοι αυτοί που ισχυρίζονται πως ο τρόπος διαχείρισης και αντιμετώπισης της πανδημίας είναι αντισυνταγματικός, είναι οι ίδιοι παραβάτες του συντάγματος? Είναι ένας προβληματισμός ο όπως δεν μπορεί έως τώρα να επιλυθεί με βάση την αρχή της αναλογικότητας καθώς πρόκειται για μια σειρά αληθών συρροών του δικαιώματος αυτού με άλλα τα οποία είναι εξίσου σημαντικά (π.χ. αρ.2 παρ.1, αρ.5 παρ.2)

4.4 ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ

Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Το δικαίωμα στην εργασία αποτελεί ένα από τα πιο θεμελιώδη κοινωνικά δικαιώματα του συντάγματος μας. Αυτό δικαιολογείται από την άποψη πως, η εργασία δεν αποτελεί μόνο την κύρια πηγή του εισοδήματος του ατόμου αλλά και μέσο ικανοποίησης ατομικών βλέψεων καθώς και ανάπτυξης της προσωπικότητας του. Η συνταγματική προστασία του δικαιώματος αυτού ξεκίνησε θεωρητικά από την γαλλική επανάσταση ωστόσο πρώτος σταθμός της απτής συνταγματικής θεμελίωσης ήταν το σύνταγμα της Βαϊμάρης. Στην Ελλάδα, το δικαίωμα άρχισε να προστατεύεται συνταγματικά από το 1927 επι Ελ. Βενιζέλου ωστόσο αφορούσε μόνο την υποχρέωση του κράτους να προστατεύει το δικαίωμα και όχι να φροντίζει για κάτι περεταίρω⁵⁰ Το σύνταγμα του 2008 προστατεύει τόσο την εργασία ως ατομικό δικαίωμα όσο και ως μια ειδικότερη πτυχή της επαγγελματικής ελευθέριας (αρ.5 παρ.1). Επιπλέον, η ελληνική έννομη τάξη έχει απαγορεύσει την αναγκαστική εργασία ως κατοχύρωση της αρνητικής πλευράς του δικαιώματος και τέλος έχει προβλέψει για τυχόν μισθολογικές ανισότητες σε περιπτώσεις παροχής ίσης εργασίας⁵¹. Οι νομικές βάσεις του δικαιώματος βρίσκονται στο αρ. 22 του ελληνικού συντάγματος, αρ.15 παρ.1 του ΧΘΔΕΕ.

⁵⁰ Π. Δαγτόγλου, Συνταγματικό Δίκαιο. Ατομικά Δικαιώματα, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2012

⁵¹ Αρ.22 παρ.1 εδ.β'

Πεδίο Προστασία

- Η προστασία του δικαιώματος της εργασίας είναι αρκετά σημαντική αφού αποτελεί ουσιαστικά ένα δικαίωμα το οποίο εκφράζει το σύνολο επι μέρους άλλων δικαιωμάτων.
- Πρόκειται για ένα ατελές δικαίωμα αφού δεν παρέχει την δυνατότητα αγωγίμης αξίωσης κατά της κρατικής εξουσίας ή κατά ιδιωτών εργοδοτών για παροχή και εξασφάλιση μιας θέσης εργασίας.
- Θεμελιώνεται απλώς η υποχρέωση του κράτους για την δημιουργία συνθήκων εξασφάλισης εργασίας και επαγγελματικής απασχόλησης στα άτομα που το επιθυμούν
- Το αρ.22 παρ.1 εδ.α' δεν κατοχυρώνει την εργασιακή σχέση ή το είδος και τον τρόπο απασχόλησης των εργαζομένων⁵².
- Με βάση το αρ.22 παρ.1 εδ.α' διαμορφώνει και τις ιδιωτικές σχέσεις σύμφωνα με την θεωρία της έμμεσης τριτενέργειας.

Περιορισμοί Δικαιώματος

- Το άρθρο της προστασίας του δικαιώματος της εργασίας, δεν εμπεριέχει από μόνο του περιορισμούς. Στο μέτρο που δεν παρέχει αγωγίμες αξιώσεις όπως προαναφέραμε, είναι δύσκολο να εντοπίσουμε περιορισμούς. Στο μόνο σημείο που μπορούμε να εντοπίσουμε περιορισμούς είναι τις στιγμές που το δικαίωμα συρρέει με άλλα δικαιώματα όπως το αρ.5 παρ.1.

Κορονοϊός και Προστασία του δικαιώματος της εργασίας

Οι εποχές του κορονοϊού σιγουρά επηρεάζουν σημαντικά και τον τομέα της εργασίας. Πολλοί χρειάστηκαν να δουλέψουν πέραν των ωρών υπερωρίας ενώ πολύ εισήχθησαν σε έναν νέο τρόπο εργασίας, την λεγόμενη τηλεργασία. Αυτή, αποτέλεσε μια νέα καθημερινότητα για πολύ κόσμο και πολλοί αναμένουν πως πρόκειται να αποτελέσει τον μελλοντικό τρόπο εργασίας. Ωστόσο, δημιουργούνται πολλοί προβληματισμοί. Αρχικά, το δικαίωμα της εργασίας αποσκοπεί όπως αναφέραμε, εκτός από την απόκτηση εισοδήματος, στην προσωπική εξέλιξη του ατόμου. Πως λοιπόν ένα άτομο εργαζόμενο εξ αποστάσεως θα μπορέσει ίσως να αναπτυχθεί? Πως θα μπορέσει να κοινωνικοποιηθεί μιας και είναι κάτι το οποίο συμπεριλαμβάνεται μέσα στο δικαίωμα της εργασίας? Πως θα μπορέσει να εργαστεί εξ αποστάσεως αν δεν κατέχει τα καταλληλά μέσα? Θα φροντίσει ο εργοδότης ή το κράτος, που επιτρέπει και προωθεί την εργασία εξ αποστάσεως, για την παροχή υπολογιστή ή σύνδεσης στο διαδίκτυο? Και τέλος, με την απουσία αγωγίμων αξιώσεων, πως ο εργαζόμενος θα μπορέσει να διεκδικήσει αυτά και εκτός αυτών, αφού θα εργάζεται από το σπίτι του, ο εργοδότης θα μπορεί οποιαδήποτε στιγμή να τον αξιοποιήσει? Είναι νέοι προβληματισμοί που εμφανίστηκαν λόγω του κορονοϊού και της ανάγκης λήψης μέτρων πρόληψης του και σιγουρά θα δημιουργήσουν ένα νέο εργασιακό πλαίσιο το οποίο σταδιακά θα υιοθετηθεί από αρκετούς εργοδότες.

4.5 ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟΣ ΕΜΒΟΛΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟ ΕΜΒΟΛΙΑΣΜΟΥ

Ένα σύνθετο ζήτημα και αρκετά επίκαιρο σε σχέση με τον χρόνο της συγγραφής της παρούσας πτυχιακής, είναι ο υποχρεωτικός εμβολιασμός καθώς και το κίνητρο του πιστοποιητικού εμβολιασμού που παρέχεται. Όπως έχει αναλυθεί ήδη, οι κυβερνήσεις σκέφτονται να κάνουν υποχρεωτικό τον εμβολιασμό σε εργαζομένους του υγειονομικού χώρου καθώς και σε εργαζομένους σε γηροκομεία. Ο υποχρεωτικός χαρακτήρας του εμβολιασμού θα μπορούσαμε να

⁵² ΣΤΕ ΟΛ. 1729/1983 ΤΝΠ/ΔΣΑ

πούμε πως παραβιάζει 2 εξίσου βασικά δικαιώματα, την αξία του ανθρώπου (αρ.2 παρ.1) και την ελεύθερη ανάπτυξη προσωπικότητας(αρ.5 παρ.1). Στην συγκεκριμένη περίπτωση όμως είναι φανερό πως η υποχρεωτικός αυτός χαρακτήρας επηρεάζει και το δικαίωμα στην εργασία(αρ.22) καθώς άτομα που ανήκουν στο κίνημα των αντιεμβολιαστών, δεν θα μπορέσουν να ασκήσουν το δικαίωμα τους σε περίπτωση που ο εμβολιασμός αποτελέσει βασική παράμετρος πρόσληψης ή επιστροφής στην δια ζώσης εργασία. σίγουρα όμως, σε κάθε τι νομικό υπάρχει και η αντίθετη άποψη και ο σκοπός είναι μέσω των 2 αντικρουόμενων απόψεων να μπορέσουμε να συγκομίσουμε τα θετικά. Στον αντίλογο λοιπόν, ο μη υποχρεωτικός εμβολιασμός παραβιάζει και αυτός τα δικαιώματα αυτών που θέλουν να εμβολιαστούν. Όπως αναλύθηκε στο δικαίωμα της υγείας, απαγορεύονται πράξεις οι οποίες μπορούν να θέτουν σε κίνδυνο την υγεία ή την γενετική ταυτότητα του άλλου ατόμου. Η ύπαρξη μη εμβολιασμένων ατόμων συνεπάγεται την μη καθολική επίτευξη του τείχους ανοσίας της χώρας με αποτέλεσμα τις ακόλουθες συνέπειες: α) την πιθανότητα ύπαρξης έξαρσης πάλι του κορονοϊού με συνακόλουθο την επιλογή μέτρων προφύλαξης όπως λογού χάριν την καθολική απαγόρευση οπότε και επιπλέον περιορισμοί δικαιωμάτων, β) την οικονομική διάλυση της χώρας λόγω της καθολικής απαγόρευσης οπότε και πάλι έχουμε παραβίαση της οικονομικής ελευθέριας και σίγουρά ο κατάλογος με τις πιθανές παραβιάσεις διευρύνεται.

Το πιστοποιητικό εμβολιασμού ακολουθεί και αυτό την ίδια πορεία με τον υποχρεωτικό εμβολιασμό. Ουσιαστικά είναι ένα μέσο υλοποίησης του εμβολιασμού. Όταν ένα ταξίδι στο εξωτερικό ή πολύ πιθανόν στο προσεχές μέλλον ένας εργοδότης προϋποθέτει την ύπαρξη του πιστοποιητικού τότε και ο εμβολιασμός καθίσταται «υποχρεωτικός». Εδώ θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε πως παραβιάζονται τα προσωπικά δεδομένα του ατόμου καθώς θέλοντας ή μη ο άλλος μαθαίνει αν έχεις εμβολιαστεί ή όχι χωρίς εσύ να το θες. Επίσης, αν όντως πρέπει να κυκλοφορήσει ένα τέτοιο πιστοποιητικό τότε αυτό θα έπρεπε να διαβεβαιώνει τον εμβολιασμό όλων των υποχρεωτικών εμβολίων που οφείλουμε να κάνουμε από την γέννηση μας έως τώρα. Έτσι θα αποφευχθεί η καχυποψία της καχυποψία το εμβολίου.

5.1 ΕΣΔΑ: ΑΠΟΦΑΣΗ LE MAILLOUX ΚΑΤΑ ΓΑΛΛΙΑΣ

Στις 3 Δεκεμβρίου του 2020 το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου βρέθηκε για πρώτη φορά αντιμέτωπο με υπόθεση σχετική με τον κορονοϊό. Στις αρχές της πανδημικής κρίσης, η ιατρική ένωση SMAER θεώρησε πως τα μετρά που έλαβε η γαλλική κυβέρνηση ήταν ανεπαρκή οπότε και ασκήσαν αίτηση ασφαλιστικών μέτρων στο γαλλικό ΣτΕ ώστε το κράτος να αναλάβει τις κατάλληλες αρμοδιότητες. Μέσα σε αυτές ήταν η παροχή χειρουργικών масκών στους ιατρούς αλλά και μάσκες για τους ασθενείς και τον γενικό πληθυσμό καθώς και η εξουσιοδότηση των ιατρών ώστε να μπορούν να συνταγογραφούν φάρμακα κατά του κορονοϊού σε ασθενείς υψηλού κίνδυνου. Τότε ο Renaud Le Mailloux ισχυρίστηκε πως ανήκει σε ευπαθή ομάδα ώστε να ενισχύσει και αυτός την επιχειρηματολογία. Σε απόφαση της 28ης Μαρτίου 2020, ο δικαστής που εκδίκασε τα ασφαλιστικά μέτρα, αφού κήρυξε την παρέμβαση του προσφεύγοντος νόμιμη και παραδεκτή, απέρριψε την αίτηση επί της ουσίας. Βασιζόμενος στο άρθρο 2, στο άρθρο 3 στο άρθρο 8 και στο άρθρο 10 ο προσφεύγων παραπονήθηκε για την αδυναμία εκ μέρους του κράτους να εκπληρώσει τις θετικές του υποχρεώσεις για την προστασία της ζωής και της φυσικής ακεραιότητας ατόμων που υπάγονται στη δικαιοδοσία του⁵³. Το ΕΔΔΑ λοιπόν έκρινε πως ο προσφεύγων δεν μπορεί να διαμαρτυρηθεί για την διάταξη του εσωτερικού δίκαιου με μοναδική αιτία την κρίση του πως η απόφαση της SMAER αποτελεί παραβίαση της ΕΣΔΑ. Έτσι, η προσφυγή κρίθηκε ασυμβίβαστη και απορρίφθηκε ως απαράδεκτη.

5.2 ΑΠΟΦΑΣΗ ΟΛΛΑΝΔΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΝΥΧΤΕΡΙΝΗ ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ

Στις 23 Ιανουαρίου εισήχθη στην Ολλανδία η καθολική απαγόρευση κυκλοφορίας για πρώτη φορά μετά τον Β Παγκόσμιο Πόλεμο. Όπως και στις περισσότερες χώρες έτσι λοιπόν και στην Ολλανδία προκλήθηκαν αναστάτωση και ταραχές από τους διαδηλωτές κατά της καθολικής απαγόρευσης. Η ομάδα δράσης κατά των μέτρων του κορονοϊού, Viruswaarheid, απευθύνθηκε στο ολλανδικό δικαστήριο υποστηρίζοντας πως η απαγόρευση κυκλοφορίας αποτελεί έναν αδικαιολόγητο περιορισμό της προσωπικής ελευθερίας. Το δικαστήριο προς έκπληξη της κοινής γνώμης έκρινε πως η ομάδα αυτή είχε όντως δίκιο στην ένσταση της. Έτσι λοιπόν το δικαστήριο διέταξε την ολλανδική κυβέρνηση να αποσύρει την νυχτερινή απαγόρευση κυκλοφορίας εξηγώντας πως στερείται νομικής βάσης. Επιπλέον το δικαστήριο έκρινε πως η μη τήρηση από πλευράς των πολιτών της νυχτερινής απαγόρευσης πρόκειται για μια κυβερνητική ήττα καθώς δεν μπορούσαν να καταστήσουν σαφές τους λόγους για τους οποίους ήταν ανάγκη να επιβληθεί το μέτρο αυτό την στιγμή που τα ποσοστά μόλυνσης του ολλανδικού πληθυσμού μειώνονταν. Τέλος, αποτέλεσε πλήγμα στον τρόπο αντιμετώπισης του κορονοϊού από την πλευρά της κυβέρνησης καθώς επισημάνθηκε πως το μέτρο χρειαζόταν στην περίπτωση αποτροπής νέων μολύνσεων εξαιτίας πιο μεταδοτικών στελεχών του ιού.

⁵³ <https://www.echrcaselaw.com/apofaseis-edda/to-strasvourgo-proti-fora-apenanti-ston-koronoio-aparadekti-prosfugi-gia-paraleipseis-kai-ellipi-xeirismo-tis-ugeionomikis-krisis-covid-19-xoris-o-prosfevgon-na-apotelei-thuma/>
Ανακτήθηκε στις 16 Ιουνίου 2021

5.3 ΔΙΑΤΑΓΗ ΒΕΛΓΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΠΡΟΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΑΝΕΞΕΤΑΣΗ ΤΟΥ LOCKDOWN

Στις αρχές του 2021, ο σύνδεσμος για τα ανθρωπινά δικαιώματα στο Βέλγιο, κινήθηκε κατά της εθνικής κυβέρνησης καθώς δεν ήταν σύμφωνοι με τον τρόπο λήψης αποφάσεων για την αντιμετώπιση του κορονοϊού. Στο Βέλγιο, τα μετρά επιλέχθηκαν με την διαδικασία υπουργικών αποφάσεων χωρίς να περνάνε από το κοινοβούλιο για έγκριση. Με αυτά τα δεδομένα λοιπόν το Εφετείο των Βρυξελλών αποφάσισε πως τα μετρά αυτά πρέπει να αρθούν καθώς δεν υπήρχε μια ορθή νομική βάση για τα μετρά που επιλέχθηκαν. Αυτό ωστόσο προκάλεσε την αντίδραση της Υπουργού Εσωτερικών του Βελγίου, Annelies Verlinden η οποία μέσω του γραφείου της δήλωσε πως αρχικά θα ασκήσει έφεση κατά της απόφασης του βελγικού δικαστηρίου και δευτερεύοντος τα μετρά θα συνεχίσουν να εφαρμόζονται κανονικά πάρα την περίπτωση επιβολής προστίμου 5.000 ευρώ την ημέρα με βάση την απόφαση του δικαστηρίου.

5.4 ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΟ ΕΔΔΑ ΓΙΑ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ

Αντίδραση κατά των μέτρων προστασίας κατά του κορονοϊού έχουμε και στην περίπτωση της Ελλάδας. Όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο, ένα από τα μέτρα που συμπεριλαμβανόταν στο καθολικό κλείσιμο της κοινωνίας ήταν η αναστολή λειτουργίας των δικαστηρίων. Αυτό πλέον οδήγησε την Συντονιστική Επιτροπή της Ολομέλειας Προέδρων των δικηγορικών συλλογών της Ελλάδας να ασκήσει αίτηση ακυρώσεως και αναστολής εκτελέσεως των ΚΥΑ σχετιζόμενων με την λειτουργία των δικαστηρίων. Η ολομέλεια υποστήριξε πως υπάρχει διευρυμένη παραβίαση δικαιωμάτων και διατάξεων του συντάγματος. Αρχικά ανέφεραν πως θίγεται η διάκριση των εξουσιών καθώς δεν ζητήθηκε ποτέ από τους ανώτατους δικαστικούς σχηματισμούς καθώς και από την ολομέλεια προέδρων των δικηγορικών συλλογών της Ελλάδας, η γνώμη τους σχετικά με το μέτρο αυτό. Επιπλέον, άλλος ένας ισχυρισμός τους ήταν πως η απόφαση αναστολής λειτουργίας των δικαστηρίων θίγει τόσο το συνταγματικό δικαίωμα για παροχή δικαστικής προστασίας όσο και τις αρχές του κράτους δικαίου. Τέλος, θίγεται ολοφάνερα η οικονομική και επαγγελματική ελευθέρια των δικηγόρων καθώς η λειτουργία ή μη των δικαστηρίων επηρεάζει άμεσα την εργασιακή τους κατάσταση.

Το Τμήμα Αναστολών του Συμβουλίου της Επικρατείας απέρριψε την αίτηση αναστολής με την υπ' αρ. 44/2021 απόφασή του με τις παραδοχές ότι δεν κρίθηκαν προδήλως βάσιμοι οι λόγοι ακυρώσεως και για αυτόν τον λόγο εξαντλώντας τα εθνικά ένδικα μέσα, ο πρόεδρος του δικηγορικού συλλόγου Αθηνών έδωσε εντολή να διερευνηθεί η δυνατότητα προσφυγής στο ΕΔΔΑ κατά της ανωτέρω απορριπτικής απόφασης του Τμήματος Αναστολών του Συμβουλίου της Επικρατείας.

Στις κρίσιμες αυτές εποχές που ζούμε, το μόνο σίγουρο είναι πως ζούμε την μελλοντική ιστορία που θα μαθαίνουν οι επόμενες γενιές. Ο ερχομός του κορονοϊού αποτελεί μια παγκόσμια πρόκληση παγκοσμίως για όλους τους τομείς της κοινωνίας και της καθημερινότητας. Η παρούσα πτυχιακή βασίστηκε στην εξέταση των επιπτώσεων του κορονοϊού στα ανθρωπινά δικαιώματα στην ελληνική έννομη τάξη. Όπως αποδείχθηκε, γεγονότα και πράξεις που φαίνονται παραβιάσεις του συντάγματος, τελικά δεν αποτελούν παραβίαση αλλά μια δυνατότητα της συνταγματικής ανεκτικότητας. Ωστόσο, με την πάροδο του χρόνου μπορούμε να πούμε πως τα δικαιώματα αυτά τροποποιούνται λόγω του κορονοϊού. Η μάλλον μεταλλάσσονται όπως και ο ίδιος ο Κορονοϊός ωστόσο πάντα στα συνταγματικά όρια και με σκοπό την προστασία και εν γενεί την σωτήρια του ανθρωπίνου είδους από τον κορονοϊό. Το πέμπτο κεφάλαιο της πτυχιακής αυτή είχε σκοπό να δείξει μέσω διάφορων παραδειγμάτων, πως μεγάλη σημασία στο ζήτημα της συνταγματικότητας ή μη των μέτρων, είναι η οπτική από την οποία βλέπουμε ένα ζήτημα. Αυτό λοιπόν, θα πρέπει να μας κάνει ανεκτικούς στην αντίθετη άποψη, π.χ. είτε ο εμβολιασμός είναι συνταγματικός ή παραβίαση του συντάγματος, και να αντλούμε τα θετικά επιχειρήματα των απόψεων ώστε να λαμβάνονται καλύτερες αποφάσεις. Όπως και να έχει, θα λέγαμε πως αποτελεί τρελά αν η κυβέρνηση προσπαθεί με τα μέτρα που λαμβάνει, να περιορίσει τα ανθρωπινά δικαιώματα όχι μόνο επειδή πρακτικά δεν μπορεί να το κάνει αυτό λόγω τόσο των ευρωπαϊκών συμβάσεων που έχει υπογράψει για την είσοδο της στην Ε.Ε. όσο και των διεθνών συμβάσεων αλλά και εξαιτίας του γεγονότος πως ζούμε σε μια δημοκρατική κοινωνία. Και βασική αρχή της δημοκρατίας είναι η ισότητα οπότε εμμέσως πλην σαφώς θα περιόριζαν και τα δικά τους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Α. Ι. Σβώλος/Γ.Κ. Βλάχος, Το Σύνταγμα της Ελλάδος Μέρος Ι, Τόμος Α', 1954
- Α. Μάνεση, 1789 και 1821: Σε αναζήτηση της ελευθερίας σε: η Γαλλική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του ανθρώπου και του πολίτη, 1991
- Α. Ράικος, Συνταγματικό Δίκαιο-Θεμελιώδη Δικαιώματα
- Α. ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ, Τα αμυντικά δικαιώματα του ανθρώπου και η μεταβολή της έννομης τάξης, Εκδ. Σάκκουλα, 1981
- Δ.ΤΣΑΤΣΟΣ., Συνταγματική Δίκαιο, Τόμος Γ', Εκδ. Σάκκουλα, 1987
- Δ. Κοντόγιωργα-Θεοχαροπούλου, Η αρχή της αναλογικότητας στο δημόσιο δίκαιο, Θεσσαλονίκη 1989
- Ι. ΚΑΜΤΣΙΔΟΥ, Η επιφύλαξη υπέρ του νόμου, 2001
- Κ. ΜΑΥΡΙΑΣ., Συνταγματικό Δίκαιο, Εκδ. Σάκκουλα, 2004
- Κ.Χ. Χρυσόγονος, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, Νομική Βιβλιοθήκη
- Κ. ΣΠΑΝΟΥ Η ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ 2005
- Κ. ΣΤΡΑΤΗΛΑΤΗΣ, Η συγκεκριμένη στάθμιση των συνταγματικών αξιών κατά την δικαστική ερμηνεία του Συντάγματος.
- Κ. Γεωργόπουλος, Εγχειρίδιο Συνταγματικού Δικαίου, 1990
- Μ.Ν. Κιοφιντζόγλου, Δ. Τσαλικάκης, Π. Παντελιάδης, Σ. Βουτσίδου Δωρεές και εθνικό σύστημα υγείας την εποχή της πανδημίας COVID-19,
- Ν.Ν. Σαριπόλος, Ελληνικόν Συνταγματικόν Δίκαιον, τομ. Γ', Τυπογραφείο Βασιλικής Αυλής, Αθήνα, 1918
- Π. Τσίρης, Η Συνταγματική κατοχύρωση του δικαιώματος της συνάθροισης.
- Π. Δαγτόγλου, Συνταγματικό Δίκαιο. Ατομικά Δικαιώματα, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2012
- Σπ. Βλαχόπουλος, Βιοϊατρικές εξελίξεις και αναθεώρηση του συντάγματος, ΔτΑ 10/2001
- Σ. Βλαχόπουλος, Η δυναμική ερμηνεία του Συντάγματος. Η προσαρμογή του συνταγματικού κειμένου στις μεταβαλλόμενες συνθήκες, εκδ. Ευρασία, 2014

ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΚΑΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

- Αρ 25 παρ 1 ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ
- ΑΕΔ 36/1990, ΔιΔικ 1991
- ΔΕΚ C-359/92 απόφαση της 9/8/1994
- Αρ.1 παρ.2 ΝΔ 794/1971
- Αρ.22 παρ.1 εδ.β'
- ΝΔ 794/1971 και ΒΔ 269/1972
- Καταστατικός Χάρτης Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας Προοίμιο, ΝΔ 436/1947 ΣτΕ Ολ. 1729/1983 ΤΝΠ/ΔΣΑ

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ

- https://ec.europa.eu/regional_policy/el/policy/what/glossary/p/proportionality
- IEFIMERIDA.GR, NEWSROOM (18 Μαρτίου 2020). «Σε ισχύ τα μέτρα για τον κορωνοϊό: Ποια καταστήματα μένουν ανοιχτά- Κλείνουν τα σύνορα σε τρίτες χώρες | ΕΛΛΑΔΑ». iefimerida.gr. Ανακτήθηκε στις 31 Απριλίου 2021.
- «Οδηγίες προς τους Πολίτες». forma.gov.gr. Ανακτήθηκε στις 31 Απριλίου 2021.

- «Απαγόρευση κυκλοφορίας εκτός εξαιρέσεων ανακοίνωσε ο Μητσοτάκης». The Press Project - Ειδήσεις, Αναλύσεις, Ραδιόφωνο, Τηλεόραση. 22 Μαρτίου 2020. Ανακτήθηκε στις 31 Απριλίου 2021.
- «Παράταση των περιοριστικών μέτρων έως τις 4 Μαΐου | Kathimerini». www.kathimerini.gr. Ανακτήθηκε στις 31 Απριλίου 2021
- Covid-19 | Στατιστικά δεδομένα εμβολιασμού, <https://emvolio.gov.gr/vaccinationtracker> Ανακτήθηκε στις 22 Μαΐου 2021
- <https://www.lifo.gr/now/greece/koronoios-erhetai-ypohreotikos-emboliasmos-treis-epistimonas-apantoun> Ανακτήθηκε στις 8 Ιουνίου 2021
- <https://www.kathimerini.gr/politics/561392245/kyr-mitsotakis-erchetai-ypochreotikos-emvoliasmos-ygeionomikon-kai-ergazomenon-se-girokeia/> Ανακτήθηκε στις 8 Ιουνίου 2021
- <https://www.protothema.gr/greece/article/1127401/ikanopoiisi-mitsotaki-gia-to-europaiko-pistopoiitiko-na-tethei-amesa-se-efarmogi-me-eniaious-kanones/> Ανακτήθηκε στις 8 Ιουνίου 2021
- <https://www.echrcaselaw.com/apofaseis-edda/to-strasvourgo-proti-fora-apenanti-ston-koronoio-aparadekti-prosfugi-gia-paraleipseis-kai-ellipi-xeirismo-tis-ugeionomikis-krisis-covid-19-xoris-o-prosfevgon-na-apotelei-thuma/> Ανακτήθηκε στις 16 Ιουνίου 2021